

Finanční gramotnost žáků na vybraných středních školách

Ing. Lenka Gondová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Lenka GONDOVÁ**
Osobní číslo: **H10866**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů pro SŠ**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Finanční gramotnost žáků na vybraných středních školách**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti finanční a ekonomické gramotnosti a její předpokládaná úroveň na středních školách.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu úrovně finanční gramotnosti žáků středních škol.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BALABÁN, Zdeněk. Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. Praha: COFET, 2009. ISBN 978-80-254-4207-4.

KAMBERG, Mary-Lane. Frequently Asked Questions About Financial Literacy. New York: Rosen Publishing, 2011. ISBN 978-1-4488-1327-8.

KLÍNSKÝ, Petr. Finanční gramotnost: úlohy a metodika. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. ISBN 978-80-87063-26-2.

RATKOUSKÁ GRMELOVÁ, Eva. Finanční gramotnost: analýza zapracování finanční gramotnosti do ŠVP středních odborných škol. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2010. ISBN 978-80-87063-32-3.

ŠLAPÁK, Milan. Finanční příprava na život v důchodu: informovanost, postoje a hodnoty. Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-074-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Alena Dofková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

L.S.

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....^{12. 4. 2013}.....

Gondouš Lenka
.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, utýje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nakrázení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo udit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vřiti výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá úrovní finanční gramotnosti žáků vybraných středních škol v Olomouckém kraji. Cílem je zjistit úroveň finanční gramotnosti a připravenost žáků na rozhodování v praktických životních situacích. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V rámci teoretické části je popsán pojem finanční gramotnost a její úroveň mezi obyvateli České republiky a proces zavedení finanční gramotnosti do výuky na středních školách. V praktické části jsou stanoveny výzkumné otázky, proveden kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření mezi žáky středních škol v Olomouckém kraji, jeho vyhodnocení a vyvozeny závěry a doporučení.

Klíčová slova: finanční gramotnost, finanční vzdělávání, individuální odpovědnost, standardy finanční gramotnosti, praktické využití.

ABSTRACT

This thesis deals with the level of financial literacy of selected secondary schools in the Olomouc region. The aim is to determine the level of financial literacy and preparedness of students in decision-making in practical situations. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the concept of financial literacy and its level among the inhabitants of the Czech Republic, and the process of its introduction into the curriculum of secondary schools. In the practical part of the research questions are determined, quantitative research conducted through a questionnaire survey among secondary school pupils in the Olomouc Region, assessment questionnaire, and conclusions and recommendations.

Keywords: financial literacy, financial education, individual responsibility, standards for financial literacy, practical usage.

Ráda bych poděkovala paní Ing. Aleně Dofkové za metodickou pomoc při vedené mé práci, podnětné připomínky, podporu a vstřícný přístup.

„Zámožný je každý, kdo dokáže hospodařit s tím, co má“.

Johann Wolfgang Goethe

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST A JEJÍ VÝZNAM	12
2 FINANČNÍ GRAMOTNOST OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY	14
3 PROCES ZAVEDENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI DO VÝUKY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH	16
3.1 IMPLEMENTACE	16
3.2 ZAŘAZENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI DO RÁMCOVÝCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ STŘEDNÍCH ŠKOL	17
II PRAKTICKÁ ČÁST	20
4 ANALÝZA FINANČNÍ GRAMOTNOSTI NA VYBRANÝCH STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH	21
4.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE A HYPOTÉZY	21
4.2 METODY VÝZKUMU	21
4.3 SKLADBA DOTAZNÍKU	22
4.4 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU A PROSTŘEDÍ	22
4.5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	25
4.6 OVĚŘENÍ PLATNOSTI STANOVENÝCH HYPOTÉZ A DOPORUČENÍ PRO DALŠÍ POSTUP VE VÝUCE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	47
SEZNAM GRAFŮ	48
SEZNAM TABULEK	49
SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Tržní hospodářství, informačně a technicky vyspělá společnost, stále probíhající finanční krize, zvyšující se tempo zadlužení českých domácností i zadlužení českého státu jsou jen některé aspekty, které poukazují na potřebnost finančního vzdělávání směřujícího k aktivní a zodpovědné účasti na finančním trhu.

Konzumní život podporuje ochotu k utrácení. Za zboží a služby jsme ochotni zaplatit i přesto, že nedisponujeme dostatkem finančních prostředků. Mnoho lidí tak řeší tíživou finanční situaci či rozmary spotřebními úvěry (Cábová, 2013, s. 7).

Podle údajů České národní banky z ledna 2013¹ činila zadluženost domácností 1,24 bilionu korun, trend dnešní doby je zadlužovat se. Nedostatečná informovanost a špatná orientace na trhu stahuje mnoho lidí do dluhových pastí. Většina populace nevyužívá účelně svoje vydělané prostředky, nerozhoduje zodpovědně o svém finančním rozpočtu tak, jak by měl finančně gramotný člověk, který rozumí informacím a nabídkám na trhu (Cábová, 2013, s. 7).

V dnešní době je naprosto nezbytné klást důraz na prevenci, nejlépe již v raném věku, neboť mezi příčiny zadluženosti patří i nízká finanční gramotnost (dále FG). Od školního roku 2009/2010 je FG součástí Rámcových vzdělávacích programů na středních školách. Od září 2013 bude povinná výuka FG také na školách základních.

Cílem této bakalářské práce je tedy určit *úroveň FG u plnoletých žáků na vybraných středních školách v Olomouckém kraji a zjistit tak jejich připravenost na rozhodování v praktických životních situacích*. Snaha identifikovat problémové oblasti a na základě získaných poznatků formulovat doporučení pro učitele, příp. další zainteresované subjekty, které povedou ke zlepšení znalostí v oblasti FG a přispěje k prevenci před zadlužováním občanů a domácností.

---

¹ Česká národní banka [online]. Celkové zadlužení domácností [cit: 2013-03-26]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AD&p_od=200512&p_do=201301&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C#dump> .

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se věnuji vymezení pojmu FG a jejímu významu. V druhé kapitole se zaměřuji na FG u obyvatel České republiky a poslední kapitola teoretické části je věnována procesu zavedení FG do výuky na středních školách.

Praktická část analyzuje úroveň FG na vzorku 301 pňnoletých žáků pěti středních škol Olomouckého kraje. Stanovuje výzkumné cíle a hypotézy a následně ověřuje jejich platnost. Analýza probíhala formou dotazníkového šetření. Jeho vyhodnocení doplňuje doporučení pro pedagogy, popř. další subjekty, kteří se na zvýšení FG podílí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST A JEJÍ VÝZNAM

Růst vzdělanostní úrovně obyvatelstva, postupující demokratizace školství a zvyšující se úloha vzdělání – jedny z nejvýznamnějších charakteristik moderní společnosti. Vzdělání se do značné míry stalo určujícím faktorem společenským a ekonomickým a faktorem významně ovlivňujícím individuální uplatnění jedince a možností jeho sociální participace. Gramotnost spočívá nejen v základní znalosti čtení, psaní a počítání, ale především ve schopnosti těchto znalostí kontextuálně využívat (Rabušicová, 2002, s. 9, 10).

FG byla v České republice definována v roce 2006, v rámci činnosti mezirezortní Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání.² Níže uvedená definice je převzata z Národní strategie vzdělávání:

„Finanční gramotnost je soubor znalostí dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (Národní strategie vzdělávání, 2010, s. 11).

FG obsahuje 3 složky:

- **Peněžní gramotnost** představuje kompetence potřebné pro spravování hotovosti i bezhotovostních financí a nakládání s nimi pomocí běžných účtů a platebních prostředků.
- **Cenová gramotnost** představuje kompetence důležité pro porozumění cenových mechanismů a inflaci³.
- **Rozpočtová gramotnost** představuje kompetence nezbytné pro vedení osobního nebo rodinného rozpočtu. Zahrnuje schopnost reagovat na měnící se životní situace v oblasti financí. Rozpočtová gramotnost obsahuje **správu finančních aktiv** (finance, které vlastníme) a **správu finančních závazků** (finance, které dlužíme).

---

² Na této definici se shodly MF, MPO, MŠMT a ČNB ve spolupráci se spotřebitelskými a profesními sdruženími.

³ Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v praktické podobě poplatků a úrokových sazeb.

Předpokladem rozpočtové gramotnosti je schopnost porovnávat a vhodně volit jednotlivé produkty s ohledem na konkrétní životní situace (Národní strategie vzdělávání, 2010, s. 12).

Ačkoliv je finanční vzdělávání životně důležité a mělo by patřit k základní výbavě každého z nás, dosud se ve škole systematicky nevyučovalo. Většina mladých lidí se učila zacházet s penězi pod vedením rodičů. To však není vždy ta nejlepší možnost. Starší generace totiž prožila podstatnou část svého života v jiném ekonomickém zřízení a současné finanční nástroje tehdy buď neexistovaly anebo měly zjednodušenou podobu. Někteří rodiče s dětmi o penězích dokonce vůbec nemluví.

Je tedy zřejmé, že s výukou FG je třeba začít ve škole, a to co nejdříve. Mluvit s dětmi o penězích znamená nepřímo se dotýkat osobní stupnice hodnot, stylu života, rodinné a sociální úlohy. Je důležité, aby si děti vytvořily k penězům správný postoj, naučily se opatrnosti a zodpovědnosti za vlastní finance. Vytvořením základních znalostí finanční problematiky už v mládí lze zabránit budoucímu propadu do státní sociální sítě v dospělosti (Laniado, 2002).

2 FINANČNÍ GRAMOTNOST OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvo financí ČR si nechalo vypracovat kvantitativní výzkum v letech 2007 a 2010. Obě měření prováděla agentura STEM/MARK a.s. na základě poznatků získaných analýzou vytvořenou OECD (Improving financial literacy: analysis of issues and policies, 2008). Cílem měření v roce 2007 bylo zmapovat základní úroveň finanční gramotnosti občanů ČR (zjistit postoj a potřebu dalšího vzdělávání v oblasti financí)⁴.

V roce 2010 měl výzkum zmapovat finanční gramotnost dospělé populace ČR na základě objektivních znalostí v oblasti financí, zjistit, nakolik lidé dokáží tyto znalosti využívat v běžné praxi, a zmapovat postoje a chování české populace v souvislosti s rodinnými financemi, úsporami a zajištěním.⁵ Vzorek respondentů čítal 1005 dospělých osob. Kritériem pro výběr vhodných respondentů byl věk, vzdělání, pohlaví a velikost místa bydliště, aby daný vzorek odpovídal potřebám generalizace výsledků v rámci České republiky.

Výsledky byly rozděleny do 6 skupin, ta pro mě nejzajímavější zjištění uvádím níže, celé závěrečné shrnutí je volně přístupné na webových stránkách MFČR.⁶

Domácí finance

- Rozpočet si tvoří 45 % domácností, z nichž 95 % alespoň někdy jeho dodržování kontroluje. Z domácností, které si rozpočet sestavují, jej 44 % tvoří na měsíc dopředu. Většinu účtenek si schovává 37 % lidí.

Vytváření rezerv

- Rezervy na nepředvídané výdaje si tvoří 57 % lidí, přičemž na běžném účtu je nechávají dvě pětiny z nich. Rezervy pro případ ztráty příjmu si tvoří 35 % lidí, na běžném účtu je nechávají dvě pětiny z nich. Dostatečně zajištěno na stáří je dle svého mínění 44 % lidí.

---

⁴ MFČR [online]. Finanční gramotnost – kvantitativní výzkum pro MFČR (STEM/MARK, 2007), 2007. [cit. 2013-04-07]. Dostupný z WWW:

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyzkum_Financni_gramotnost_2007_STEM_pdf>.

⁵ MFČR [online]. Závěrečná zpráva z výzkumu - plné znění (STEM/MARK, 2010), 2010. [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW:

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/EXT - PPT_zaverecna_zprava_mereni_FG - plne_zneni.pdf>.

⁶ MFČR [online]. Závěrečná zpráva z výzkumu - plné znění (STEM/MARK, 2010), 2010. [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW:

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/EXT - PPT_zaverecna_zprava_mereni_FG - plne_zneni.pdf>.

Finanční produkty:

- Rozdíl mezi debetní a kreditní kartou zná pouze 52 % z těch, kteří uvedli, že ten rozdíl znají. Kreditní kartu využívá 24 % lidí, z nichž tři pětiny ji používají na běžné nákupy. Internetbanking využívá 33 % lidí, kteří za riziko spojené s ním nejčastěji považují hackery (dvě pětiny z nich).

Chování a zvyklosti ve světě financí

- S nápadem vzít si na dovolenou úvěr a zaplatit o 20 % více nesouhlasí 69 % lidí. Nicméně s úvěrem na televizi již nesouhlasí jen 35 % respondentů.
- Necelé čtvrtině (23 %) lidí se v minulých 12 měsících stalo, že jejich příjem nepokryval životní náklady, polovina z nich to řešila tím, že omezila výdaje.

Znalosti ze světa financí

- Jen necelá třetina lidí ví, co znamená zkratka RPSN. Přesně rozepsat tuto zkratku dokáže necelá třetina z těch, kteří tvrdí, že vědí, co znamená. Jen 17 % lidí dokáže správně spočítat úročení úvěru. Třetina lidí zná rozdíl mezi p. m. a p. a.

Smlouvy a stížnosti

- Obdrženou smlouvu si lidé nejčastěji pečlivě přečtou a na nejasnosti se zeptají (36%). Všem ve smlouvách rozumí jen o málo více než desetina lidí. Jen čtvrtina pracovníků finančních společností je vždy ochotna nejasnosti vysvětlit.
- Jen 6 % lidí si již někdy na nějaký finanční produkt stěžovalo, či jej reklamovalo.

Za velmi výstižné zhodnocení celého tohoto výzkumu považuji reakci ministra financí Miroslava Kalouska: „Ty výsledky jsou pro mne zcela šokující. Ne že bych byl optimista, ale že míra negramotnosti je taková, to mne opravdu překvapilo“.⁷

---

⁷ Lidovky.cz [online]. Češi jsou finančně negramotní. Zcela mě to šokovalo, říká Kalousek, 2010. [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW: <http://byznys.lidovky.cz/cesi-jsou-financne-negramotni-zcela-me-to-sokovalo-rika-kalousek-prx-/statni-pokladna.asp?c=A101213_124949_statni-pokladna_nev>.

3 PROCES ZAVEDENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI DO VÝUKY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

Garantem úrovně počátečního vzdělávání⁸ je stát (zejména MŠMT). Odbornou podporu implementace finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání poskytuje MFČR a ČNB.

3.1 Implementace

Na základě usnesení vlády ČR č. 1594 ze dne 7. prosince 2005⁹ připravily MFČR, MŠMT a MPO *Systém budování¹⁰ finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Tento materiál popisuje proces implementace finančního vzdělávání do výuky na SŠ v těchto krocích (*Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*, 2007, s.15):

- vytvoření Standardu finanční gramotnosti pro žáka střední školy /2007/ (*Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*, 2007, s.8),
- zařazení Standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů /RVP/ pro střední vzdělávání /2007-2013/¹¹,
- vytvoření metodických doporučení školám pro vzdělávání žáků a tvorbu a realizaci školních vzdělávacích programů¹²,
- zařazení témat finančního vzdělávání do vzdělávacích programů v rámci systému vzdělávání pedagogických pracovníků¹³,
- revize Systému budování finanční gramotnosti na středních školách /2014/.

Z definice FG¹⁴ vycházejí konkrétní standardy FG, které stanovují ideální úroveň FG pro různé stupně vzdělávání. Tyto standardy jsou následně implementovány do RVP (u počá-

---

⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, vysokými školami nebo jejich součástmi.

⁹ MFČR [online]. Usnesení Vlády České republiky ze dne 7. Prosince 2005 č. 1594, 2009, [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Usneseni_Vlady_CR_7_12_2005.pdf>.

¹⁰ Budováním se rozumí rozvoj a zvyšování úrovně finanční gramotnosti.

¹¹ *Národní ústav pro vzdělávání*. 2013. Rámcové vzdělávací programy. Dostupný z WWW: <<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>>.

¹² HESOVÁ, Alena. Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti. *Metodický portál* [online], 2012 [2013-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/14431/metodicka-doporuceni-pro-vyuku-financi-gramotnosti.html/>>.

¹³ Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele. 2010. [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzdělávání1.pdf>>.

tečního vzdělávání na ZŠ a SŠ) či slouží jako východisko při tvorbě konkrétních vzdělávacích programů a aktivit směřujících k rozvoji a zvyšování úrovně FG žáků a dospělé populace (u dalšího vzdělávání)¹⁵.

MŠMT schválilo v červenci 2007 RVP pro gymnázia a pro gymnázia se sportovní přípravou¹⁶, ve kterých jsou již standardy FG pro SŠ zahrnuty (především ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce). MŠMT dále v červnu a v červenci 2007 schválilo 61 RVP pro střední odborné vzdělávání, ve kterých jsou též tyto standardy zahrnuty (zejména část společenskovední vzdělávání a ekonomické vzdělávání).

Od školního roku 2009/2010 je FG součástí Rámcových vzdělávacích programů na středních školách. Od září 2013 bude povinná výuka FG také na školách základních¹⁷.

3.2 Zařazení finanční gramotnosti do Rámcových vzdělávacích programů středních škol

Standardy FG byly plně integrovány do schválených rámcových vzdělávacích programů pro gymnaziální a střední odborné vzdělávání. V této kapitole jsem se zaměřila na zapracování Standardů finanční gramotnosti do RVP středních škol, které se účastnily mého dotazníkového šetření (kapitola 4.4).

---

¹⁴ *Národní strategie finančního vzdělávání*. 2010. [cit. 2013-03-26], s. 11. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf>.

¹⁵ *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. MFČR [online]. 2008 [cit. 2013-03-30], s. 8. Finanční trh. Finanční vzdělávání. Finanční vzdělávání na školách. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SBFG_25_326-07.pdf>.

¹⁶ *Metodický portál* [online]. 2007. VÚP Praha, Co pro gymnázia znamená schválení RVP G a RVP GSP? [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/1541/CO-PRO-GYMNAZIA-ZNAMENA-SCHVALENI-RVP-G-A-RVP-GSP.html>>.

¹⁷ VENTUROVÁ, Jitka. Zlomky se přesunou na první stupeň, přibude další cizí jazyk. *iDNES.cz* [online]. 2013, [cit. 2013-03-30]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/zlomky-se-presunou-na-prvni-stupen-pribude-dalsi-cizi-jazyk-plw-domaci.aspx?c=A130121_115739_domaci_jpl>.

*Tabulka 1 Kategorie oborů vzdělání: Střední škola zemědělská Přerov,
Střední škola polygrafická v Olomouci*

Obory M a L, poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou ¹⁸
41-41-M/01 Agropodnikání
41-45-L/51 Mechanizace zemědělství a lesního hospodářství
34-41-M/01 Polygrafie
34-52-L/01 Tiskař na polygrafických strojích
34-53-L/01 Reprodukční grafik pro média

Zdroj: Národní ústav odborného vzdělávání, 2013

V kategorii oborů vzdělávání v Tabulce 1 je FG zapracována ve společenskovední oblasti vzdělávání. Je kladen důraz nikoliv na sumu teoretických poznatků, ale na přípravu pro praktický život a celoživotní vzdělávání. K této dobré přípravě je samozřejmě třeba vybraných vědomostí a dovedností, které jsou prostředkem ke kultivaci historického vědomí (především v dějinách 20. století), dále také ke kultivaci politického, sociálního, právního a ekonomického vědomí žáků a k posilování jejich mediální a finanční gramotnosti¹⁹.

Tabulka 2 Kategorie oborů vzdělání: Obchodní akademie Olomouc.

Obory M a L, poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou ²⁰
63-41-M/02 Obchodní akademie
78-42-M/02 Ekonomické lyceum

Zdroj: Národní ústav odborného vzdělávání, 2013

¹⁸ Národní ústav odborného vzdělávání [online]. Skupiny oborů, 2013. Dostupný z WWW: <http://zpd.nuov.cz/celkove_lm.htm>.

¹⁹ Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 34-41-M/01 Polygrafie. Skupiny oborů, 2013, s. 20. Dostupný z WWW: <http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%203441M01%20Polygrafie.pdf>.

²⁰ Národní ústav odborného vzdělávání [online]. Skupiny oborů, 2013. Dostupný z WWW: <http://zpd.nuov.cz/celkove_lm.htm>.

Stejně jako u kategorií oborů v Tabulce 1 je FG zapracována ve společenskovední oblasti vzdělávání. Vedle této oblasti můžeme propojení standardů FG najít v dalších obsahových kruzích: Podnik, podnikové činnosti, řízení podniku; Finance, daně a finanční trh; Tržní ekonomika, národní a světová ekonomika. Žáci jsou vedeni k samostatnému uvažování a hodnocení ekonomických jevů. Rovněž se učí kontrolovat výsledky práce. Učivo rozšiřuje znalosti z oblasti společenskovední a prohlubuje občanské vědomí žáků.

Tabulka 3 Kategorie oborů vzdělání: Gymnázium Lipník nad Bečvou, Gymnázium Čajkovského Olomouc.

Obecné vzdělání (gymnaziální)	
79-41-K/801	Gymnázium - všeobecné, dobíhající obor
79-41-K/81	Gymnázium
79-41-K/41	Gymnázium,
79-41-K/81	Gymnázium; ZŠ5
79-41-K/610	vybrané předměty v cizím jazyce (Španělský jazyk); ZŠ7

Zdroj: Národní ústav odborného vzdělávání, 2013

Podle RVP G/GSP²¹ je v současnosti FG na gymnáziích zastoupena ve vzdělávací oblasti **Člověk a svět práce**. Vzdělávací oblast je zaměřena primárně na dynamicky se rozvíjející oblast ekonomických a pracovních vztahů. Jejím základním cílem je pomoci absolventu gymnázia, aby se orientoval v ekonomických souvislostech, které se jeho samotného jako běžného občana dotýkají, učí ho využívat ekonomické možnosti současné společnosti a pomáhá mu také uplatnit se na trhu práce. Je rozdělena na 6 oblastí: trh práce a profesní volba, pracovně právní vztahy, tržní ekonomika, národní hospodářství a úloha státu v ekonomice a finance.

²¹Národní ústav pro vzdělávání [online]. 2007, [cit. 2013-03-31], s 47 – 50. Dostupný z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPG-2007-07_final.pdf>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA FINANČNÍ GRAMOTNOSTI NA VYBRANÝCH STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

4.1 Stanovení výzkumného cíle a hypotézy

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, jestli žáci, kteří výuku FG absolvovali, jsou připraveni na rozhodování v praktických životních situacích.

Kromě tohoto hlavního cíle lze stanovit další hypotézy, které budou v závěru práce verifikovány či falsifikovány:

Hypotéza H0: Žáci, kteří výuku FG absolvovali, jsou připraveni na rozhodování v praktických životních situacích.

Hypotéza H1: Současná výuka FG je nedostačující, žáci se v problematice neorientují, a proto je nutné zavádět samostatný předmět/ série seminářů.

Hypotéza H2: Žákům gymnázií je zabezpečeno stejné vzdělávání v oblasti FG jako u žáků středních odborných škol s výukou ekonomických předmětů.

4.2 Metody výzkumu

Při sběru dat pro tento výzkum byl použit jeden z nejběžnějších nástrojů - dotazníková metoda.

Tato metoda se vyznačuje několika zásadními výhodami, jako je možnost sběru dat od většího počtu respondentů, kteří mohou reagovat na otázky jednoduchými způsoby – zaškrtnutím odpovědí, vpisováním vlastních názorů a myšlenek, označováním důležitosti přiřkládané jednotlivým položkám na číselné škále atd. (Chráška, 2007, s. 163).

Dotazník byl vypracován samostatně s využitím teoretických informací získaných z odborné literatury a praktických doporučení pedagogů ze zkoumaných středních škol v Olomouckém kraji. Návratnost byla 96 % a v konečné fázi bylo hodnoceno 301 řádně vyplněných dotazníků.

4.3 Skladba dotazníku

Dotazník se skládal z 22 uzavřených otázek, které byly koncipovány tak, aby zahrnovaly 4 okruhy podle Standardů finanční gramotnosti pro střední školy (Příloha I).

- I. Peníze – okruh zahrnuje 5 otázek z oblasti placení v tuzemské i zahraniční měně, tvorbu ceny a inflace. Jedna otázka zahrnuje výpočet prodejní ceny s DPH.
- II. Hospodaření domácností – tento okruh pomocí 3 otázek zjišťuje znalosti z oblasti rozpočtu domácností, sestavení rozpočtu a rozlišení mezi pravidelnými a nepravidelnými příjmy a výdaji. Jedna otázka je zaměřena na respondentovu subjektivní odpověď.
- III. Finanční produkty – 12 otázek vztahujících se na oblast pojištění a přebytných či nedostatečných prostředků, z nichž 2 otázky vyžadují respondentovu subjektivní odpověď.
- IV. Práva spotřebitele – 2 otázky se vztahují na oblast práv na ochranu spotřebitele a obsah smluv. Jedna také vyžaduje respondentovu subjektivní odpověď.

Prvotní otázka je filtračního charakteru, zjišťující věk respondenta, aby bylo možné vyřadit ty, které pro šetření nemají význam (tj. mladších 18 let). Ostatní otázky jsou koncipovány jako uzavřené, polytomické položky s výběrem.

Aby byly otázky pro žáky srozumitelné a jednoznačné, byl dotazník konzultován s pedagogy zkoumaných středních škol a cvičně rozdán mezi nižší ročníky. Připomínky byly zapracovány a upraveny.

Aby nebyl dotazník pro žáky stresující, je ukončen poděkováním s emotikonem (angl. emoticon).

4.4 Charakteristika zkoumaného vzorku a prostředí

Výzkum proběhl v lednu 2012 u plnoletých žáků středních škol v Olomouckém kraji.

Prostřednictvím emailové komunikace jsem oslovila 7 středních škol, z toho zájem o výzkum projevilo 5 z nich. Poté ředitelé těchto škol pověřili pedagogy, s kterými jsem se sešla a vysvětlila cíl výzkumu a jeho průběh.

Některé otázky v dotazníku byly následně upraveny podle připomínek pedagogů. Zejména se jednalo o otázky, které se mohly zdát zavádějící či jejich odpověď znát nemusely, proto byla doplněna odpověď NEVÍM. Pedagogové poté dotazníky rozdali v nejvyšších ročnících, kde se předpokládalo, že žáci dovršili plnoletosti. Před rozdělením ještě následovala krátká instruktáž, jak mají žáci dotazník vyplnit. Tímto se podařila tak vysoká návratnost dotazníků a eliminovalo se jejich nelehkomyslné vyplnění.

Důležité je zdůraznit, že pedagogové byli ujištěni, že se nejedná o kontrolu a následné hodnocení kvality jejich výuky a že bude zajištěna anonymita pedagogů a žáků. Obávala jsem se, že by mohlo docházet ke společnému vyplňování dotazníku, což by velmi zkreslilo výsledky průzkumu. Zbývá tak jen věřit, že pedagogové dodrželi své slovo a žáci vyplňovali dotazník sami.

Zkoumaný vzorek tvořili plnoletí žáci těchto středních škol v Olomouckém kraji:

Tabulka 4 Střední zemědělská škola v Přerově

Název:	<i>Střední škola zemědělská, Přerov, Osmek 47</i>	
Sídlo:	Osmek 47, 750 11 Přerov	IČO: 63701171
Studijní obory:	41-41-M/01 Agropodnikání - čtyřleté vzdělání s maturitní zkouškou se zaměřením: chovatel koní, jezdec, provoz a služby 41-55-H/01 Opravář zemědělských strojů - tříleté vzdělání s výučním listem 23-65-H/01 Strojník - tříleté vzdělání s výučním listem 41-45-L/51 Mechanizace zemědělství a lesního hospodářství - dvouleté nástavbové denní studium s maturitní zkouškou	

Zdroj: <http://www.szesprerov.cz/>

Celkem 37 žáků Střední školy zemědělské v Přerově vyplnilo dotazník. Tato škola nabízí také nástavbové studium, proto bylo rozložení žáků podle věku takové to: 11 žákům bylo v době vyplnění dotazníků 18 let, 15 žákům 19 let, 8 žákům 20 let a 3 žáci dovršili 21 let.

Tabulka 5 Gymnázium Lipník nad Bečvou

Název:	<i>Gymnázium, Lipník nad Bečvou, Komenského sady 62, příspěvková organizace</i>	
Sídlo:	Komenského sady 62, 751 31 Lipník nad Bečvou	IČO: 63701219
Studijní obory:	79-41-K/801 Gymnázium - všeobecné, dobíhající obor 79-41-K/81 Gymnázium	

Zdroj: <http://web.glnb.cz/Articles.php?Menu1ID=108>

V Gymnáziu v Lipníku nad Bečvou dotazník vyplnilo celkem 21 žáků. Z toho 18 žáků dovršilo věku 18 let a 3 žákům bylo v době vyplnění dotazníku 19 let.

Tabulka 6 Střední škola polygrafická v Olomouci

Název:	<i>Střední škola polygrafická, Olomouc</i>	
Sídlo:	Střední Novosadská 86/55, Nové Sady, 779 00 Olomouc 9	IČO: 00848778
Studijní obory:	34-41-M/01 Polygrafie 34-52-L/01 Tiskař na polygrafických strojích 34-53-L/01 Reprodukční grafik pro média	

Zdroj: <http://www.polygraficka.cz/>

Dotazník vyplnilo 40 žáků, 29 z nich bylo ve věku 18 let a 11 žákům bylo 19 let.

Tabulka 7 Obchodní akademie Olomouc

Název:	<i>Obchodní akademie, Olomouc, tř. Spojenců 11</i>	
Sídlo:	tř. Spojenců 745/11, 779 00 Olomouc 9	IČO: 00601721
Studijní obory:	63-41-M/02 Obchodní akademie 78-42-M/02 Ekonomické lyceum	

Zdroj: <http://www.aoal.cz/>

V Obchodní akademii v Olomouci vyplnilo dotazník 107 žáků. 69 žákům bylo 18 let a 38 dovršilo 19 let.

Tabulka 8 Gymnázium Čajkovského v Olomouci

Název:	<i>Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9</i>	
Sídlo:	Čajkovského 9, Olomouc, 77900	IČO: 00848956
Studijní obory:	79-41-K/41 Gymnázium, 79-41-K/81 Gymnázium; ZŠ5 79-41-K/610 vybrané předměty v cizím jazyce (Španělský jazyk); ZŠ7	

Zdroj: <http://www.gcajkol.cz/web-index.html>

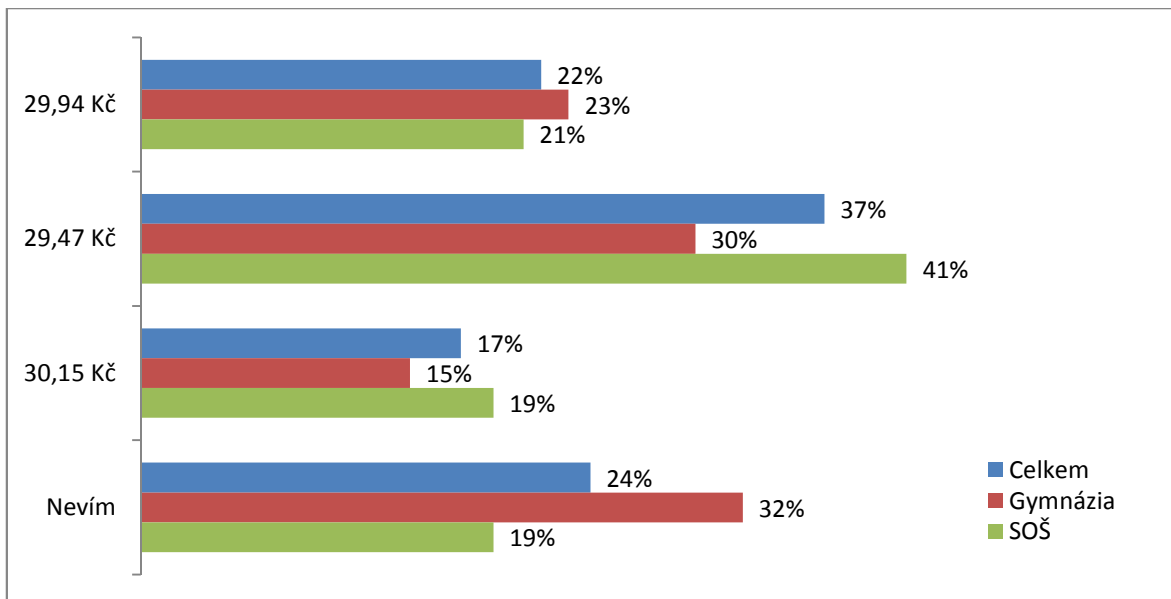
Dotazník v Gymnáziu Čajkovského v Olomouci vyplnilo 67 žáků ve věku 18 let, 29 žákům bylo 19 let. Celkem se na této střední škole odevzdalo 96 dotazníků.

4.5 Vyhodnocení dotazníku

I. Peníze

Výsledkem vzdělávání žáka v tomto okruhu je používání nejběžnějších platebních nástrojů, směňování peněz za použití kurzovního lístku, stanovení ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, vysvětlení rozdílu cen podle zákazníků, místa a období, rozpoznání běžných cenových triků a klamavou nabídku. Tento okruh také zahrnuje vysvětlení podstaty inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a příklady, jak se důsledkům inflace bránit.

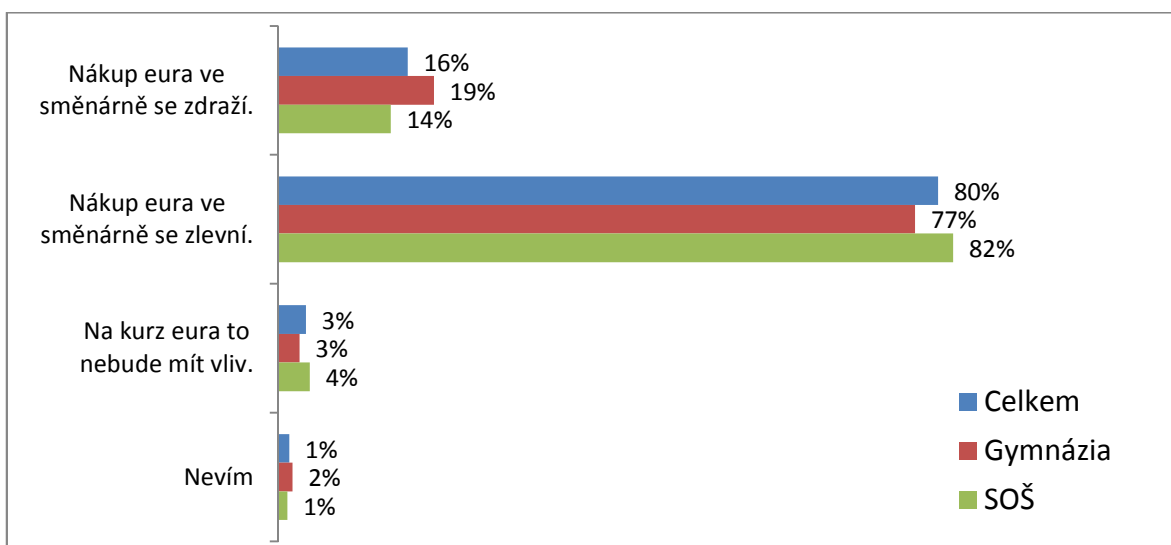
Graf 1 Otázka č. 21: Kolik Kč zaplatíme při nákupu 1 GBP?

Zdroj vlastní

Žáci dostali k otázce kurzovní lístek z komerční banky, který banky běžně zveřejňují a pomocí něho měli zjistit, že 1 GBP koupí za **30,15 Kč**. Jak je z grafu jasné, pouze 17 % z celkových respondentů se v kurzovním lístku orientuje a zná rozdíl mezi valutou a devizou. Více jak třetina žáků z gymnázií se v kurzovním lístku neorientuje vůbec. Velká část respondentů určovala prodej podle středního kurzu ČNB.

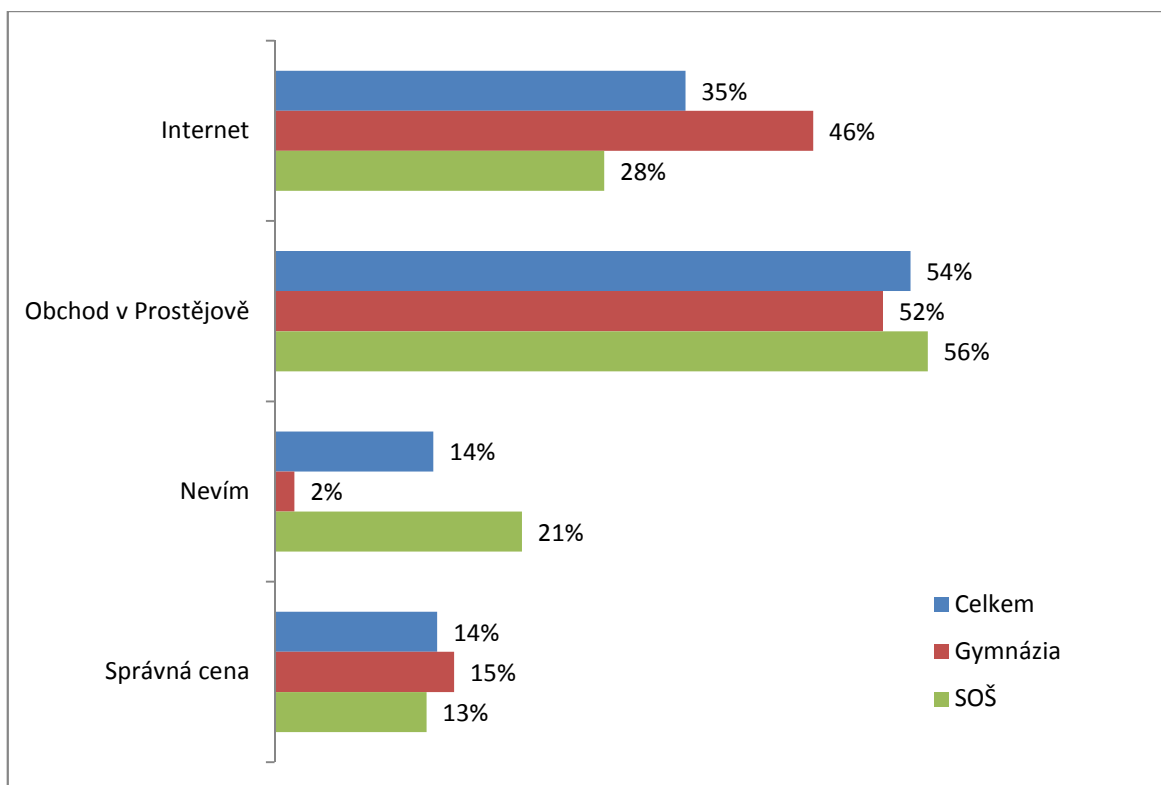
Graf 2 Otázka č. 3: Pokud koruna vůči euru posiluje.

Zdroj vlastní

Správnou odpověď, že „**Nákup eura ve směnárně se zlevní**“ znalo 80 % celkových respondentů (Graf 2). Vliv eura na korunu je žákům ve velké míře známá, tuto skutečnost přičítám možnosti cestování a nákupu zboží ze zahraničních nákupních portálů.

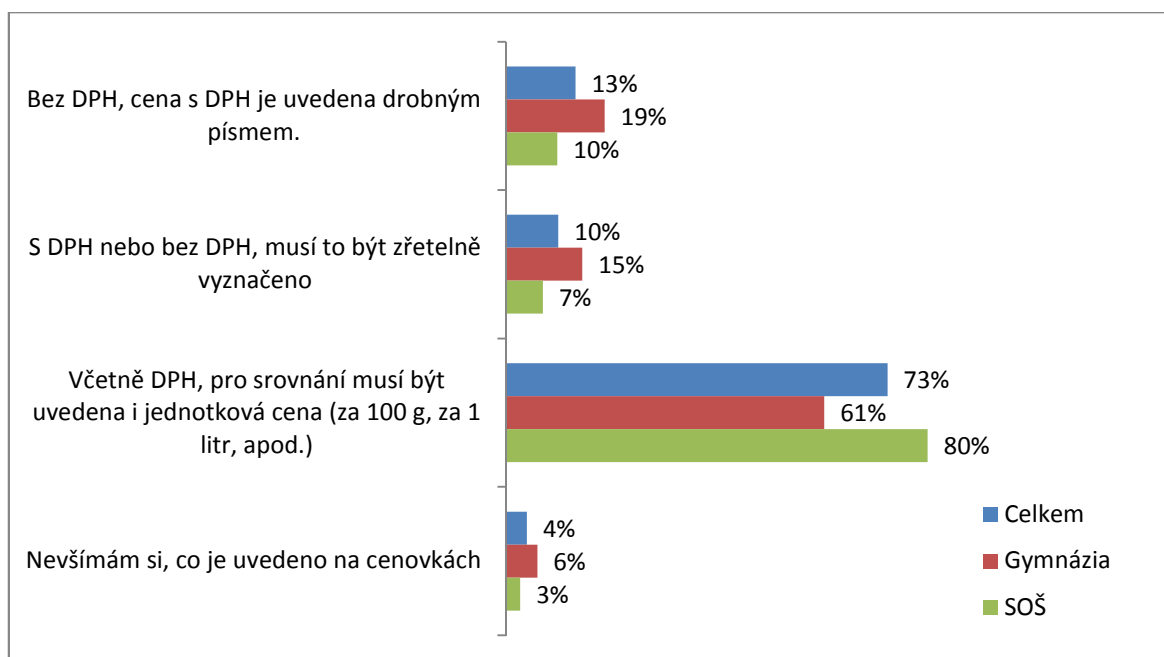
Graf 3 Otázka č. 21: Chcete si koupit mobilní telefon. Která z možností je nejvýhodnější. O kolik je daná varianta levnější než druhá.

Zdroj vlastní

Při konzultaci s pedagogy dotazovaných gymnázií vyvstala obava z toho, že tato otázka je irelevantní, protože pojem DPH a jeho výpočet mají gymnázia v osnovách naplánován až na březen. Velmi mě tato reakce překvapila, zejména z důvodu velké mediální kampaně při hlasování vlády o zvyšování DPH. Toto téma bylo poslední rok probíráno snad ve všech médiích. Správná odpověď je nákup telefonu v **obchodě v Prostějově** a rozdíl v ceně činí **240 Kč**. I když 54 % uvedlo správnou odpověď, pouze 14 % umělo vypočítat správnou cenu telefonu. Tím pádem si téměř 40 % slepě vybralo tuto odpověď. Lépe si při výpočtu vedli žáci gymnázií. Pedagogové vybraných středních škol byli výsledkem této otázky nemile překvapeni a budou se na tuto problematiku více zaměřovat.

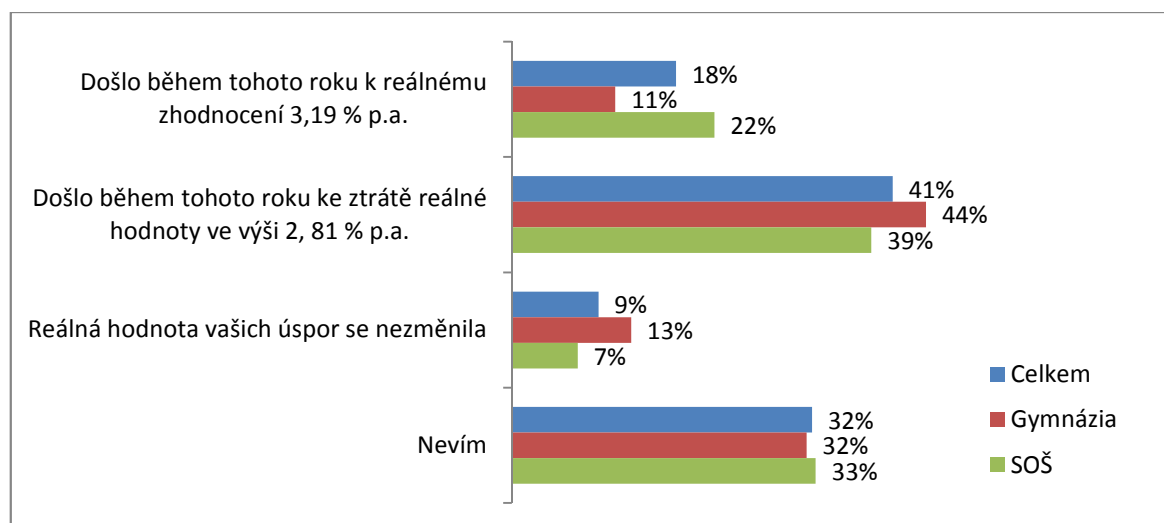
Graf 4 Otázka č. 14: Nakupujete-li v supermarketu, jak budou u zboží uvedeny prodejní ceny.

Zdroj vlastní

Nadpoloviční většina žáků, 73 %, správně odpovědělo, že cena v obchodech se uvádí „Včetně DPH a pro srovnání musí být uvedena i jednotková cena“. Překvapivé je zjištění, že 4 % žáků se na cenu zboží nedívá vůbec.

Graf 5 Otázka č. 10: Roční inflace 3 % znamená, že u úspor na spořicírovém účtu úročených 0,19 %.

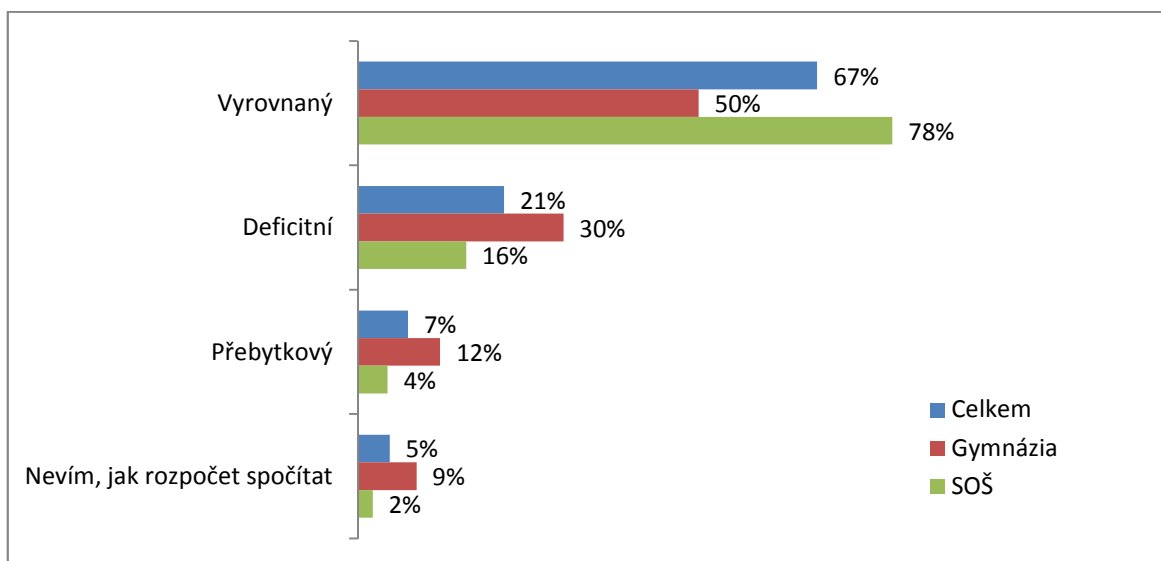
Zdroj vlastní

Na otázku č. 10 v dotazníku 41 % žáků správně odpovědělo, že „**Došlo během tohoto roku ke ztrátě reálné hodnoty ve výši 2,81 % p. a**“. Více jak 30 % respondentů má mezery ve znalostech inflace neví, jaké má důsledky na jejich příjmy (Graf 5).

II. Hospodaření domácností

V tomto okruhu je žák vzděláván v oblasti rozpočtu domácností, je schopen navrhnout způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, atd.), či vybrat nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků s vysvětlením proč.

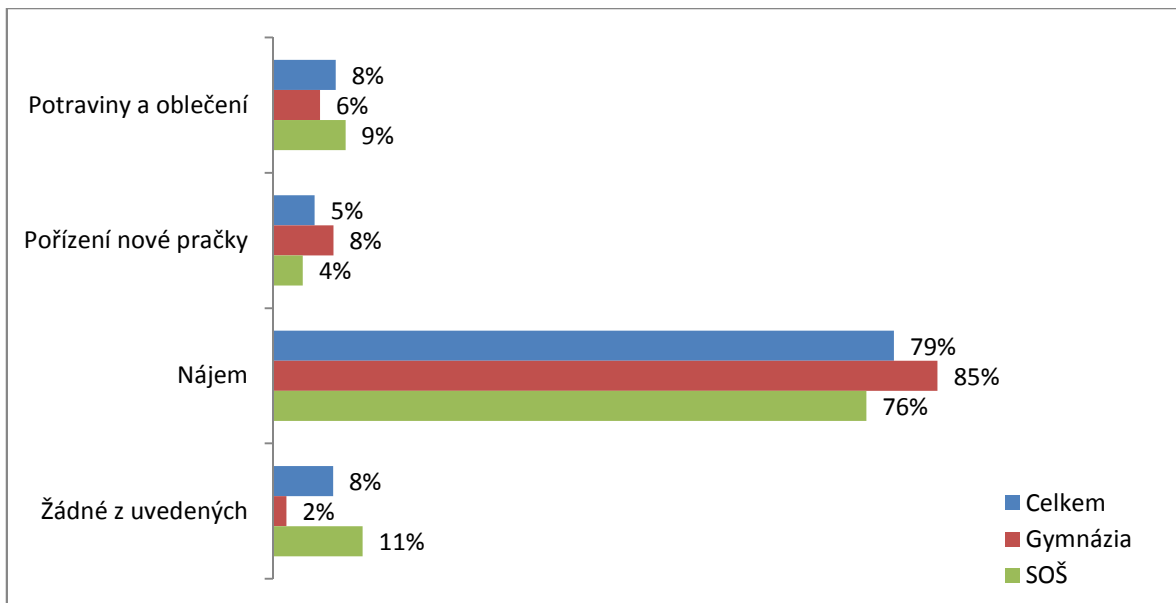
Graf 6 Otázka č. 16A: Novákovi měli v lednu 2012 rodinný rozpočet.

Zdroj vlastní

K této otázce měli žáci uveden rozpočet s výčtem rodinných výdajů a příjmů domácnosti (Příloha II). Jejich úkolem bylo spočítat příjmovou a výdajovou část a správně určit, že rozpočet je **vyrovnaný**, což správně vyplnilo 67 % dotazovaných žáků. 5 % žáků neví, jak rozpočet spočítat a 28 % z nich nezná rozdíl mezi příjmem a výdajem v domácnosti.

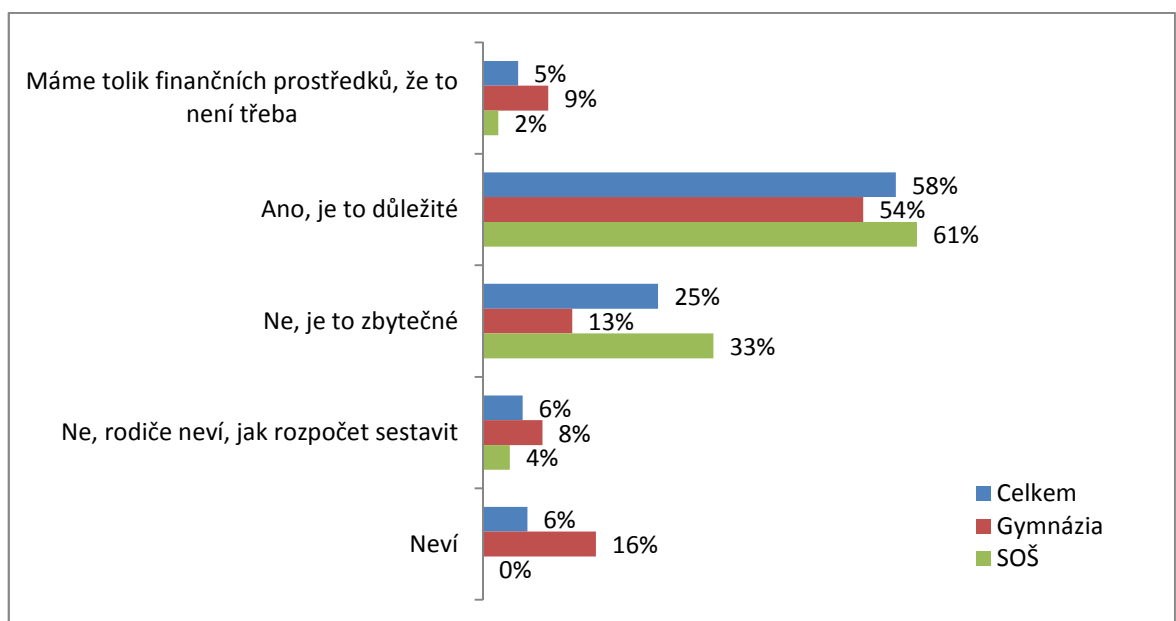
Graf 7 Otázka č. 16B: Určení fixního výdaje v rodinném rozpočtu.

Zdroj vlastní

I když v předchozím grafu (Graf 6) bylo zřejmé, že žáci mají problémy s určováním výdajů a příjmů domácnosti, v této otázce 79% žáků správně odpovědělo, že fixním výdajem je **nájem**. 21 % se v pojmech variabilní a fixní neorientuje vůbec.

Graf 8 Otázka č. 22: Vedou si vaši rodiče rozpočet?

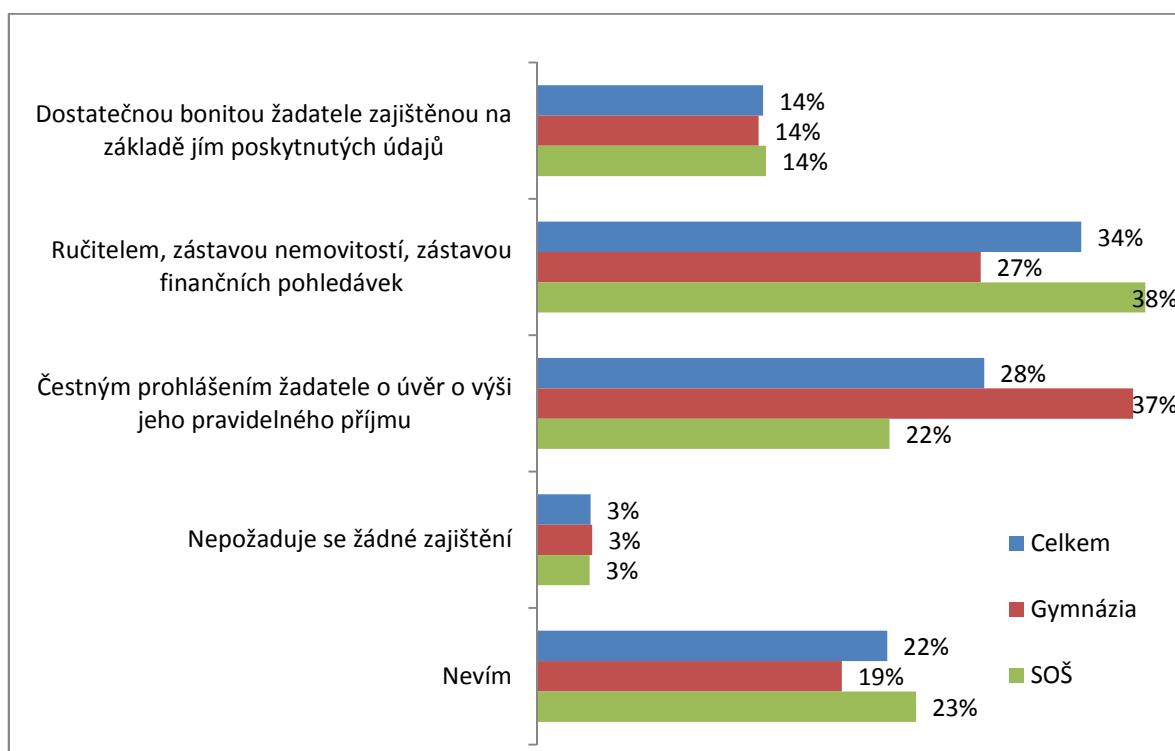
Zdroj vlastní

Otázka „Vedou si vaši rodiče rozpočet?“ byla vložena do dotazníků záměrně. V první verzi neobsahovala odpověď „Ne, rodiče neví, jak rozpočet sestavit“, ale po konzultaci s pedagogy i při prvním a druhém testování dotazníku mezi žáky nižších ročníků se ukázala tato odpověď jako relevantní. 33 % dotazovaných žáků SOŠ si myslí, že je vedení rozpočtu zbytečné a 16 % žáků gymnázií nemá přehled, jak rodiče finančně chodí domácnosti zajišťují. Více jak polovina všech dotazovaných žáků (58 %) považuje vedení rodinného rozpočtu za důležité (Graf 8).

III. Finanční produkty

V tomto okruhu žák navrhuje způsoby využití volných finančních prostředků a naučí se vybírat nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby, umí zdůvodnit svou volbu, posoudit způsoby zajištění úvěru a dokáže vysvětlit, jak se vyvarovat předlužení. Ví, jak se stanovují úrokové sazby a jaký je rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN. V rámci pojištění je schopen vybrat si pro sebe nejvýhodnější nabídku.

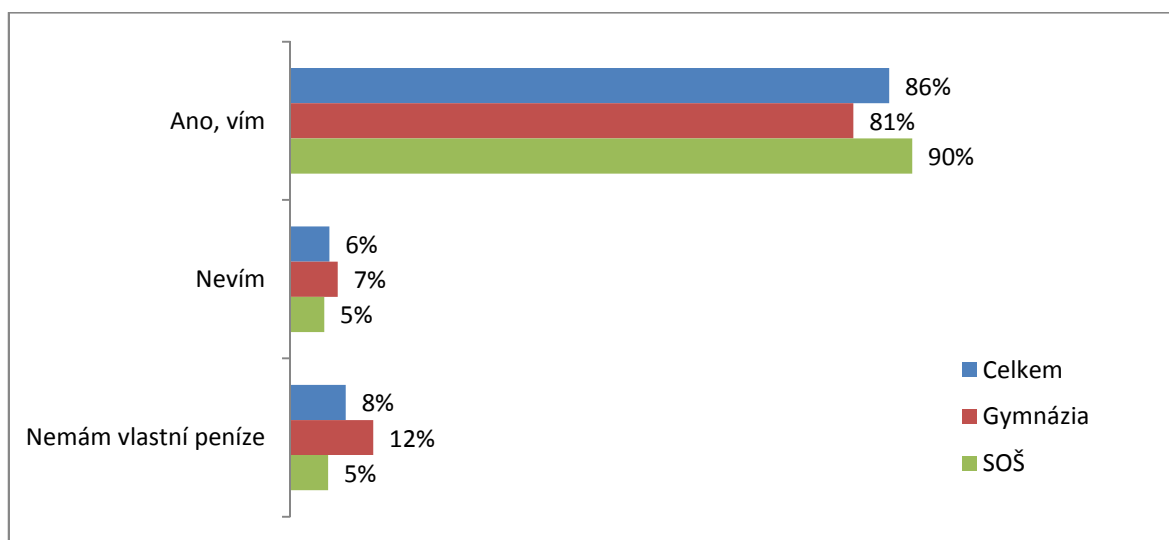
Graf 9 Otázka č. 7: Zajištění úvěru ze stavebního spoření ve výši 2 500 000 Kč může být poskytnuto.

Zdroj vlastní

Správnou odpověď (Graf 9) uvedlo 34 % dotázaných žáků: zajištění úvěru ze stavebního spoření může být poskytnuto „**Ručitelem, zástavou nemovitostí, zástavou finančních pohledávek**“. Více jak třetina dotázaných žáků gymnázií neví nebo se domnívá, že není požadováno zajištění. Vystává tak otázka, jestli vůbec pojem zajištění, popř. postup při sjednávání úvěrů a půjček, znají.

Graf 10 Otázka č. 18: Víte, kolik vlastních peněz máte k dispozici?

Zdroj vlastní

Zaujal mě průzkum ČSOB, který v září 2009 zadala společnosti STEM/MARK. Průzkum se zabýval tím, jestli si žáci vystačí s kapesným od rodičů nebo hledají možnosti přivýdělku. Podle průzkumu z roku 2009 si žáci středních škol s kapesným od rodičů vystačili. Brigádu nebo práci si při střední škole vůbec nehledalo 40 % žáků a ve více než 60 % případů středoškoláci měsíčně utratili částku nižší než jeden tisíc korun. Kapesné od rodičů – nejčastěji právě v této výši – pokrývalo všechny další náklady na středoškolský život.²²

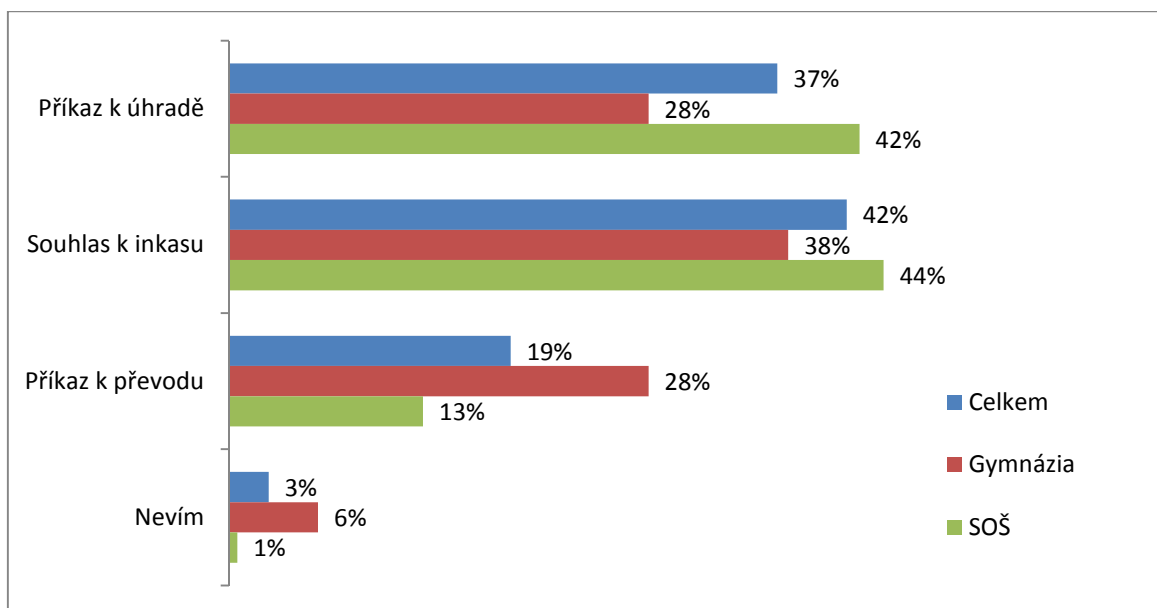
Na výši vlastních peněz jsem se úmyslně neptala, protože v rámci výzkumu předpokládám, že na střední škole jsou žáci finančně závislí na rodičích, kteří mají zásadní vliv na finanční gramotnost dítěte.

²² ČSOB [online]. *Tři čtvrtiny studentů si při studiu vydělávají*. 2009, [cit. 2013-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/csob/servis-pro-media/tiskove-zpravy/stranky/tz090929.aspx>>.

Z Grafu 10 je zřejmé, že 86 % všech dotazovaných má přehled o svých peněžích. V tomto případě můžeme hovořit o kapesném. Překvapením byla odpověď 12 % žáků gymnázia, že vlastní peníze nemají. Buď nedostávají od rodičů kapesné, nebo pochopili otázku tak, že se jedná o peníze, které si sami vydělají v rámci brigád či zaměstnání.

Graf 11 Otázka č. 5: Platba telefonu přes bankovní účet.

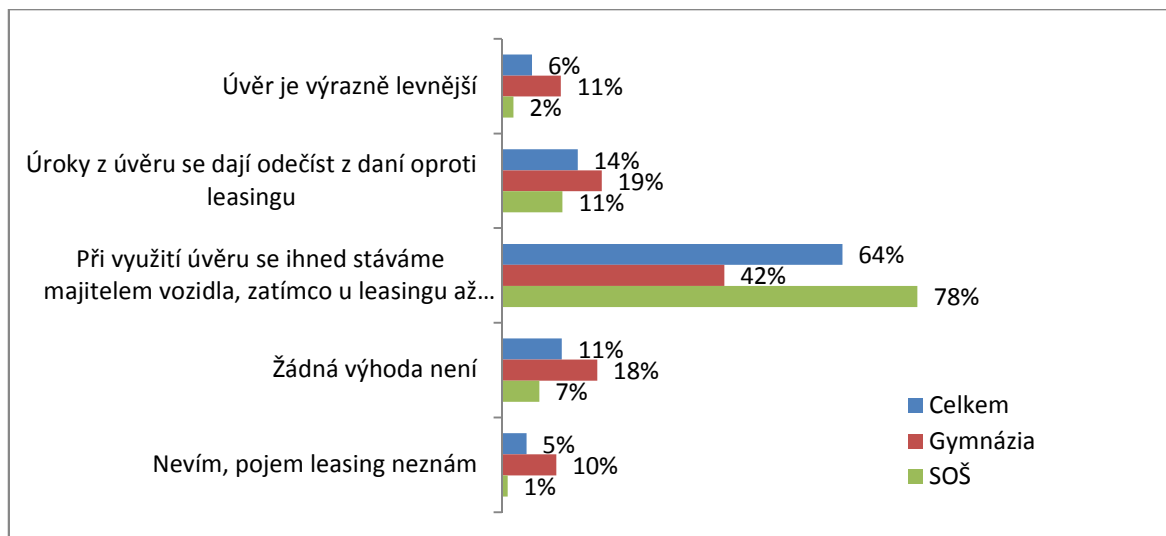

Zdroj vlastní

Správnou odpověď „**Souhlas k inkasu**“ zvolilo 42 % všech dotazovaných. Nízká znalost v této oblasti může být dána také tím, že žáci zatím nemají vlastní bankovní účet. Je kupodivu zajímavé, že dle průzkumu ČSOB²³ za jeden ze symbolů vstupu do dospělosti považují tři čtvrtiny mladých zřízení vlastního účtu. Chtějí mít peníze, které dostanou nebo vydělají, pod vlastní kontrolou. Čtvrtina mladých chce mít účet, aby jim rodiče nedávali kapesné v hotovosti, jelikož si uvědomují, že se hotovost snadněji utratí. Třetina mladých pak uvádí jako důvod zřízení účtu potřebu vlastnit platební kartu, která je pro ně společenským statutem dospělosti. Mladí platí raději hotovostí, a než by platili kartou, raději si vyberou z bankomatu.

²³ Finparáda [online]. *Více než polovina rodičů si myslí, že jejich děti neumějí zacházet s penězi.* 2011, [cit. 2013-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.finparada.cz/267-Vice-nez-polovina-rodicu-si-mysli-ze-jejich-deti-neumeji-zachazet-s-penezi-2.aspx>>.

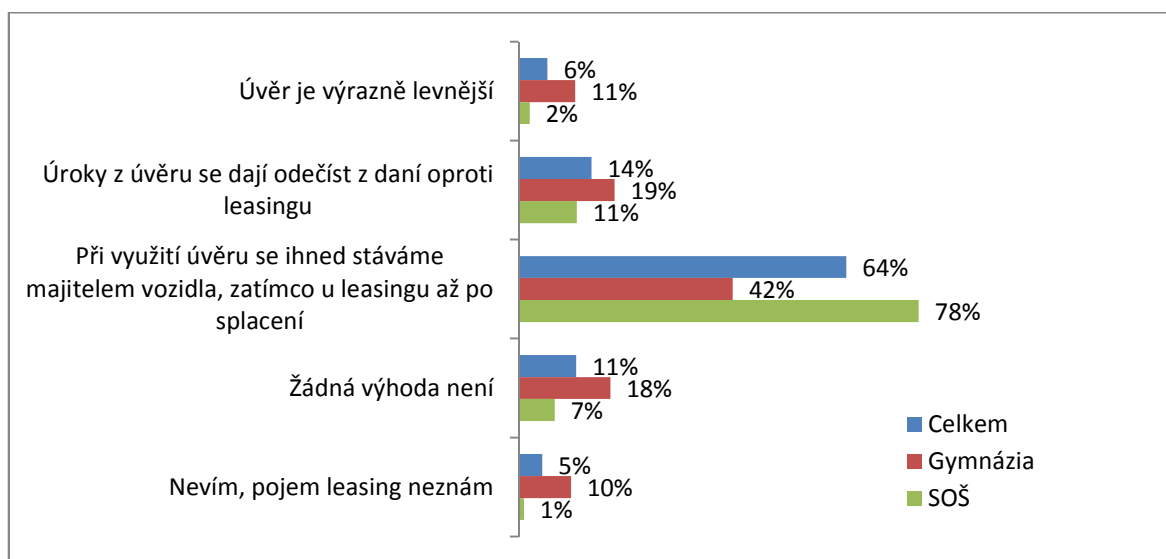
Graf 12 Otázka č. 17: V čem je hlavní výhoda nákupu automobilu na úvěr oproti finančnímu leasingu.

Zdroj vlastní

Správnou odpověď vědělo 64 % všech dotazovaných žáků a 78 % žáků SOŠ. Zněla „**Při využití úvěru se ihned stáváme majitelem vozidla a u leasingu až po splacení**“. Pojem leasing nezná 10 % žáků gymnázii a 18 % výhodu v leasingu nebo úvěru nevidí. V těchto 18 % můžeme najít ty, kteří se nechtějí zadlužovat, a proto si raději auto nepořídí.

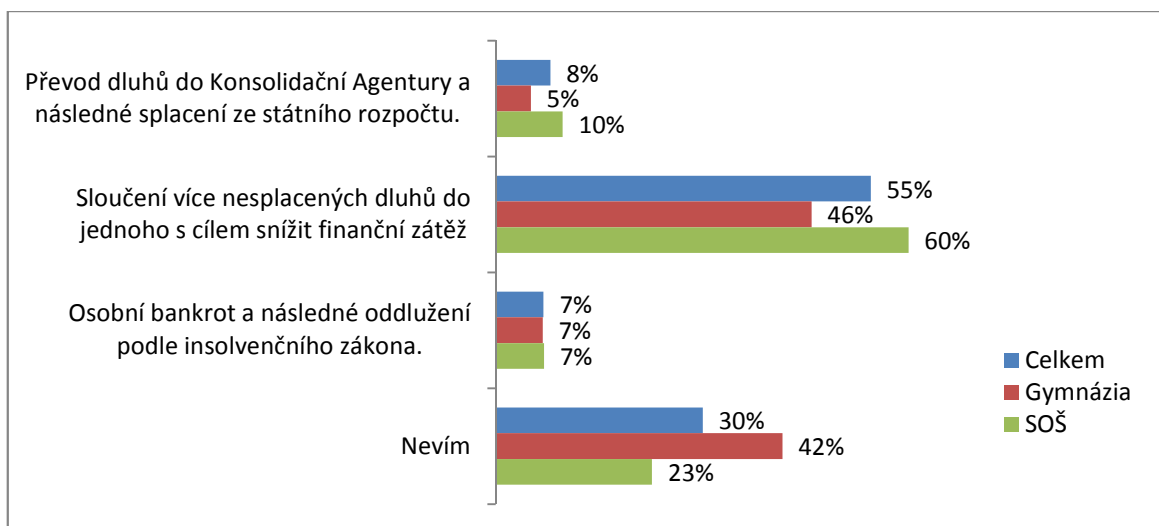
Graf 13 Otázka č. 2: Která z úrokových sazeb je výhodnější, půjčíte-li si 100 000 Kč.

Zdroj vlastní

Správná odpověď v této otázce byla „12 % p. a.“. Jak je z Grafu 13 zřejmé, žáci neví, co zkratky p. a., p. m. a p. q. znamenají, a kdy je která sazba výhodnější. Správně odpovědělo pouze 29 % dotazovaných žáků. Z toho vyplývá nulová orientace ve zkratkách p. a., p. m. a p. q. Tato skutečnost je zřejmá i u 36 % žáků gymnázií, kteří odpověděli „Nevím“.

Graf 14 Otázka č. 15: Co je to konsolidace dluhů

Zdroj vlastní

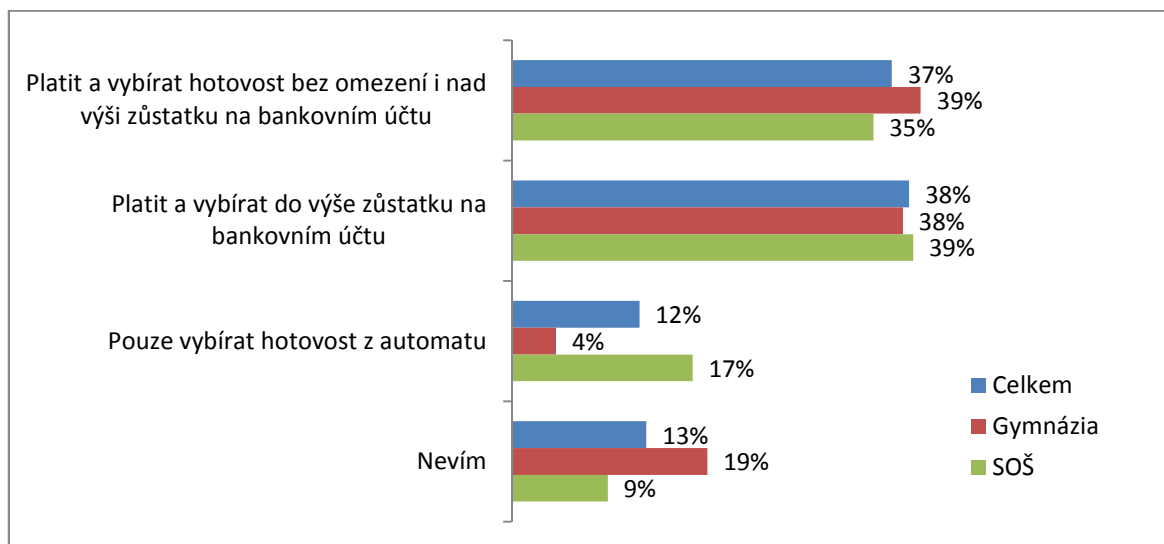
Dluhy českých domácností u bank a finančních institucí se v lednu 2013 meziměsíčně snížily o 2,6 miliardy na 1,16 bilionu Kč, přičemž v roce 2011 zadlužení dosahovala 123,6 mld.²⁴ Jednou z možností, jak spojit různé spotřebitelské půjčky a dluhy z kreditních karet a kontokorentu v jeden úvěr je možnost konsolidace dluhů. Tímto krokem je často možné dosáhnout redukce měsíčních úroků, snížení celkové částky, kterou dlužník za vypůjčení peněz nakonec zaplatí, ale také případně i úpravy výše měsíční splátky.²⁵ Právě z tohoto důvodu byla zvolena do dotazníku výše uvedená otázka. Nadpoloviční většina všech dotazovaných žáků správně uvedla, že konsolidace dluhů je „**Sloučení více nespla-**

²⁴ IHNED.cz [online]. *Dluhy českých domácností poprvé klesly. Stále ale dlužíme více než bilion korun*, 2013, [cit. 2013-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://byznys.ihned.cz/c1-59415330-dluhy-ceskych-domacnosti-poprve-klesly-stale-ale-dluzime-vice-nez-bilion-korun>>.

²⁵ Peníze.cz [online]. *Dluhů čím dál víc. Komu pomůže konsolidace úvěrů*, 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.penize.cz/spotrebitelske-uvery/238902-dluhu-cim-dal-vic-komu-pomuze-konsolidace-uveru>>.

cených dluhů do jednoho s cílem snížit finanční zátěž“. Pojem „konsolidace“ nezná 42 % žáků gymnázií.

Graf 15 Otázka č. 9: Co umožňuje debetní karta.

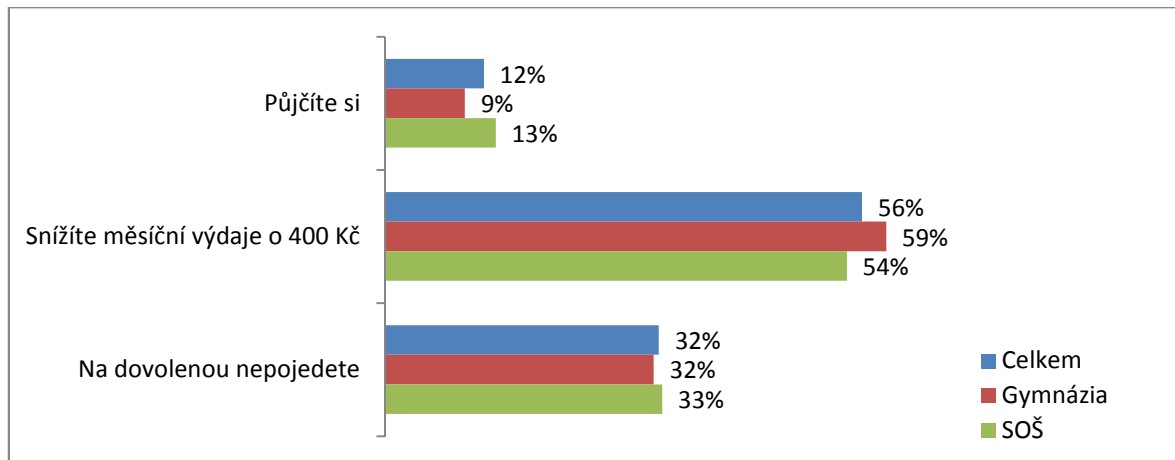

Zdroj vlastní

V loňském roce bylo vydáno více jak 10 milionů platebních karet, pomocí kterých lidé v ČR vybrali z bankomatů více jak 654 mld. Kč. Průměrná částka, kterou si Češi vybrali z bankomatu, byla 3 647 Kč. Největší obliba je v debetních kartách²⁶. Pouze 38 % dotázaných žáků správně odpovědělo, že debetní kartou můžeme **platit a vybírat do výše zůstatku na bankovním účtu**. Velká část dotazovaných si debetní kartu plete s kreditní a 13 % žáků neví nebo pojem debetní karta naznají.

²⁶ Sdružení pro bankovní karty [online]. 2013 [cit. 2013-03-29]. Dostupný z WWW: <http://www.bankovnikarty.cz/pages/czech/profil_statistiky.html> .

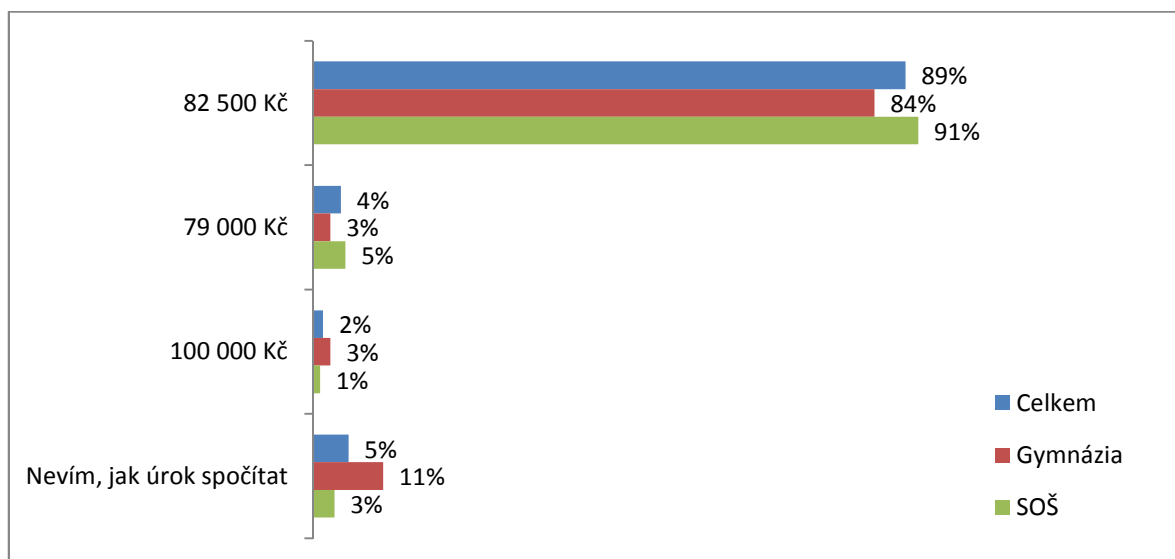
Graf 16 Otázka č. 12: Každý měsíc ušetříte 600 Kč. Za 8 měsíců chcete jet s partou kamarádů k moři. Veškeré náklady však činí 7 500 Kč. Jak situaci vyřešíte?

Zdroj vlastní

Tuto otázku jsem nezvolila náhodně. Zajímalo mě, jak žáci přemýšlejí a plánují své finance. Potěšující bylo zjištění, že nadpoloviční počet dotazovaných žáků zvolilo snížení svých výdajů a dokonce více jak třetina se dovolené vzdala úplně. 12 % žáků je připraveno se kvůli dovolené zadlužit.

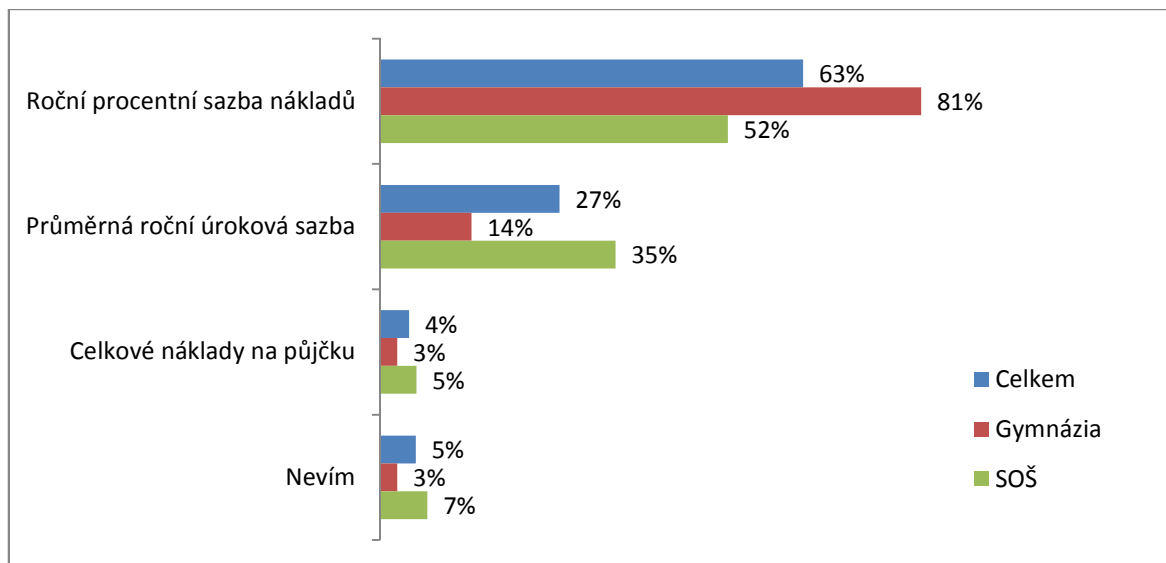
Graf 17 Otázka č. 12: Zapůjčili jste si v bance na dobu jednoho roku 75 000 Kč při roční úrokové sazbě 10 %. Při splácení úvěru celkem bance zaplatíte.

Zdroj vlastní

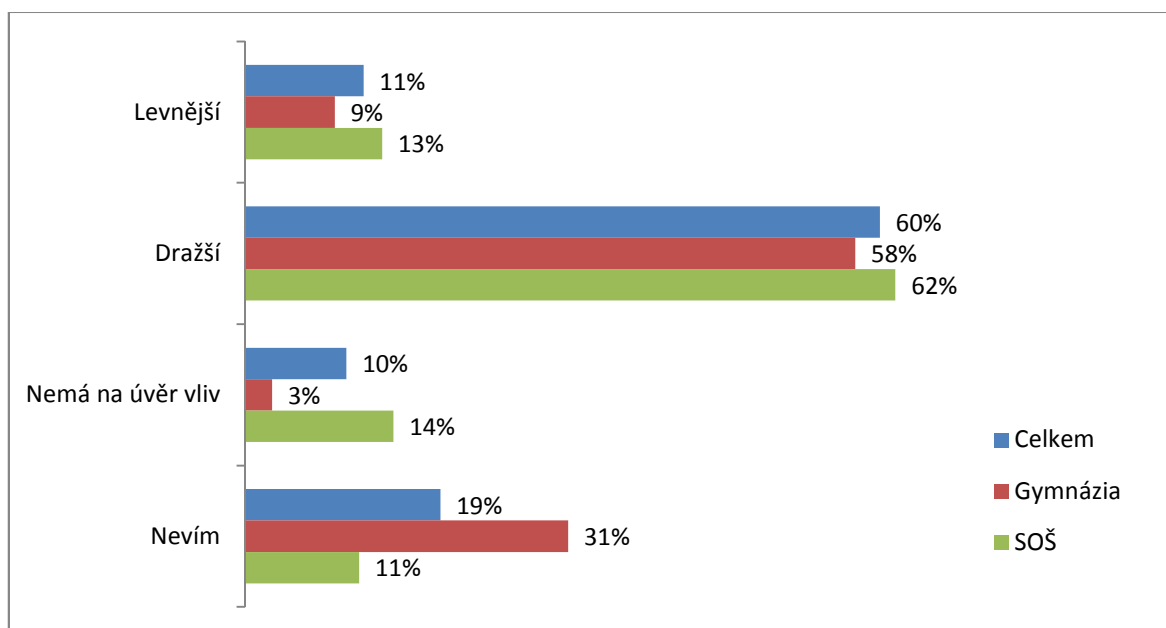
Správnou odpověď (Graf 17) bylo schopno vypočítat 89 % dotazovaných žáků, tj. **82 500 Kč**. Žákům nedělá problém úrok spočítat, jedná se přeci jen o jednoduché matematické počty s procenty. Zásadní je znalost zkratk úrokových sazeb, tj. rozdíl mezi roční či měsíční úrokovou sazbou vyjádřenou ve zkratkách p. a. a p. m.

Graf 18 Otázka č. 4: Co je to RPSN.

Zdroj vlastní

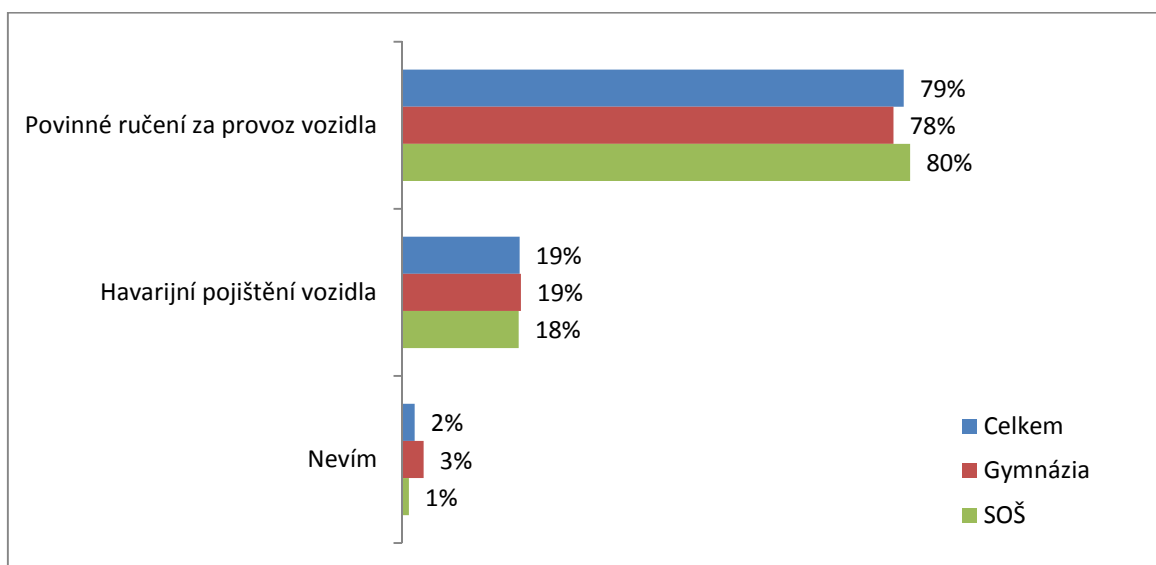
Graf 19 Otázka č. 11: Čím vyšší je RPSN, tím je úvěr.

Zdroj vlastní

Graf 18 a Graf 19 téměř shodně ukazuje znalost zkratky RPSN a tedy i snad základní orientaci v problematice úvěrů. 81 % žáků gymnázií sice správně odpovědělo, co zkratka RPSN znamená, avšak neznalost v její závislosti na výši úvěru potvrdilo 31 %. Právě v oblastech úvěrování byli pedagogové z gymnázií skeptičtí, protože tuto problematiku probírají jen okrajově.

Graf 20 Otázka č. 6: Jaké je pojištění ze zákona.

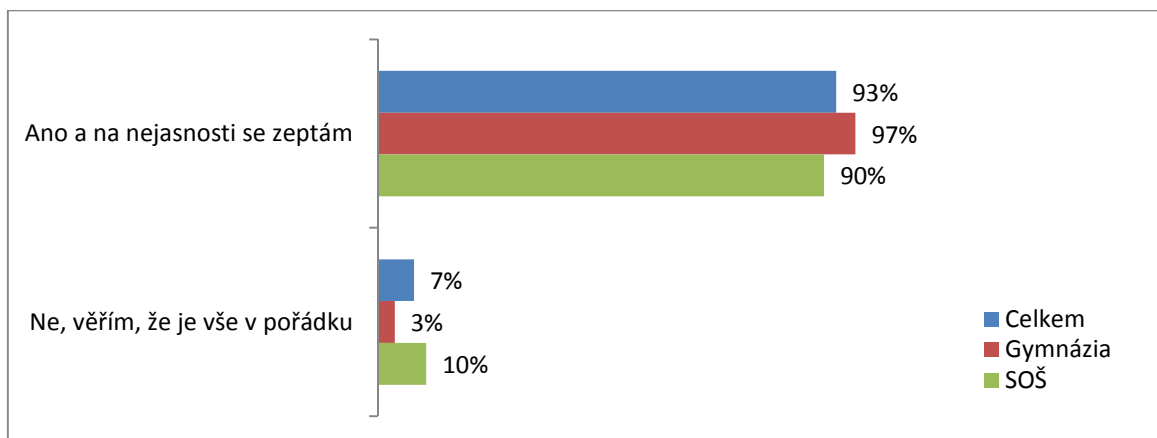
Zdroj vlastní

„**Povinné ručení za provoz vozidla**“ je správně pojištění ze zákona pro 79 % všech respondentů. Takto vysoké procento úspěšnosti může být dáno vlastnictvím řidičských průkazů a vlastního automobilu. Právě pro jsem tuto otázku zvolila.

IV. Práva spotřebitele

Poslední okruh by měl připravit žáky na důsledky neznalosti smlouvy včetně jejich všeobecných podmínek a naučit je uplatňovat práva spotřebitele.

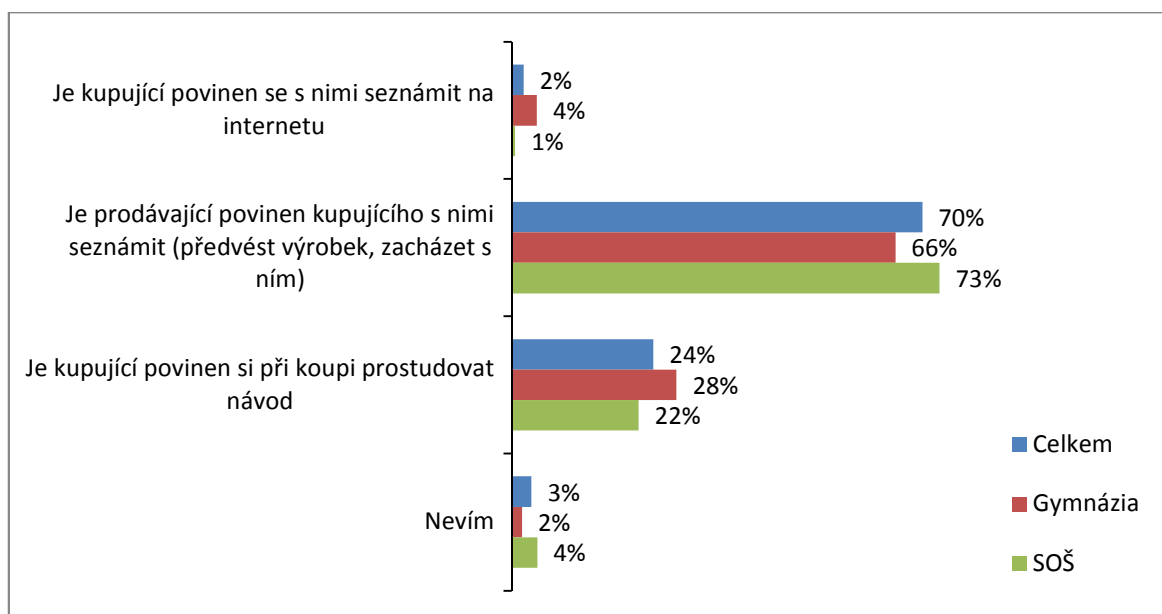
Graf 21 Otázka č. 19: Přečtete si, co podepisujete.

Zdroj vlastní

Lidé, kteří nečtou co podepisují, se velmi často a snadno stávají obětí podvodného a nekalého jednání. Často se pak setkáváme s tím, že obviňují stát a špatné zákony, které je dostatečně nechrání. Proto je důležitá odpovědnost za svá rozhodnutí, kterou by se měli mladí lidé naučit od rodičů. Výsledky průzkumu ukazují, že 93 % žáků pečlivě čte co podepisuje a pokud něčemu v textu nerozumí, je připraveno se zeptat.

Graf 22 Otázka č. 8: Pokud je třeba, aby byla při užívání výrobku dodržována zvláštní pravidla.

Zdroj vlastní

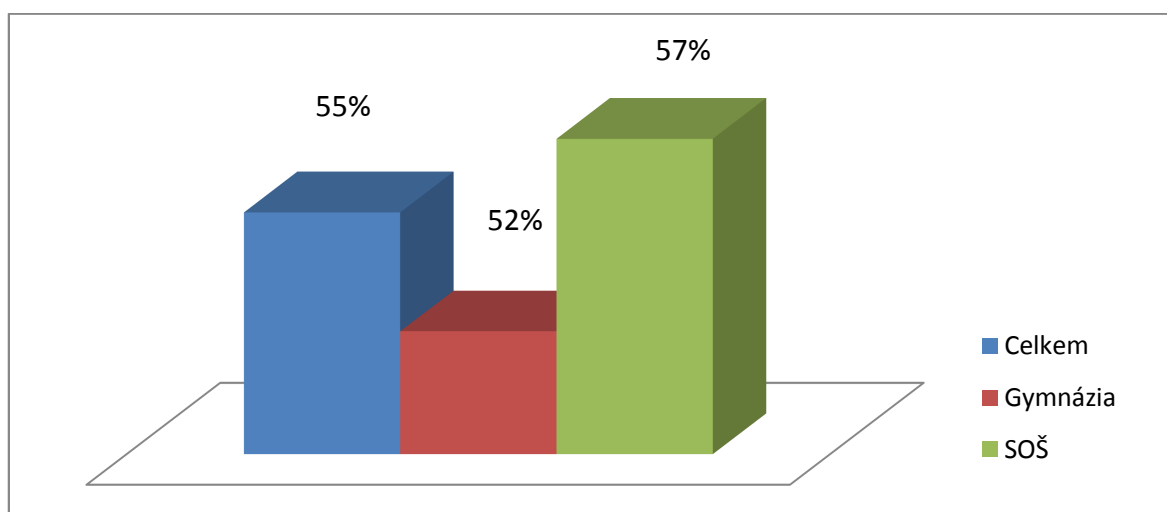
Je-li nutné, při užívání zakoupeného výrobku dodržovat zvláštní pravidla, prodávající **je povinen kupujícího se zvláštními pravidly seznámit**. Téměř třetina dotazovaných žáků

je zvyklá si prostudovat návod sama a 2 % žáků hledá návody na internetu. Celých 70 % si je vědomo svých práv při spotřebě a očekává, že jim budou pravidla sdělena při pořízení výrobku.

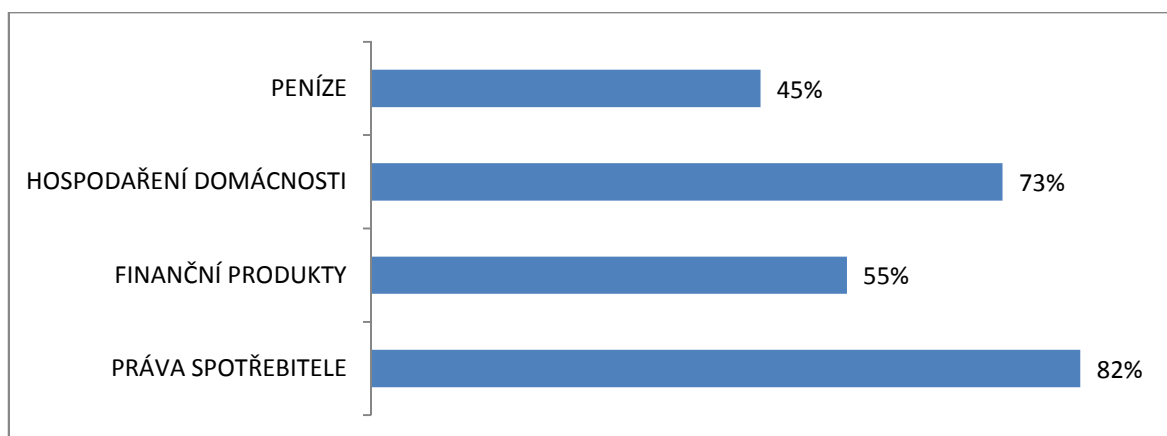
4.6 Ověření platnosti stanovených hypotéz a doporučení pro další postup ve výuce finanční gramotnosti

Graf 23 Procentuální vyjádření správnosti odpovědí v dotazníku.

Zdroj vlastní

Graf 24 Procento správných odpovědí všech respondentů.

Zdroj vlastní

Ve výzkumu se nepotvrdila platnost *hypotézy H0*: Žáci, kteří výuku finanční gramotnosti absolvovali, jsou připraveni na rozhodování v praktických životních situacích. Jak vidíme

na grafu výše, pouze 55 % celkově dotazovaných žáků odpovědělo správně, z toho nejméně se orientují v okruzích PENÍZE a FINANČNÍ PRODUKTY. Právě neznalost těchto okruhů zvyšuje pravděpodobnost dluhových pastí a možnost stát se obětí podvodného či nekalého jednání. Na základě výsledků dotazníkového šetření doporučuji pedagogům, aby více kladli důraz na tuto problematiku:

Tab. 6. Doporučení pedagogům

<u>Okruh PENÍZE</u>	<u>Okruh FINANČNÍ PRODUKTY</u>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Orientace v kurzovním lístku. ▪ Důvod existence středního kurzu ČNB. ▪ Rozdíl mezi devizou a valutou a jejich nákupem a prodejem. ▪ Bezhotovostní platební styk a jeho platební nástroje (příkaz k inkasu, příkaz k úhradě) ▪ Platební karty (debetní, kreditní, charge, nákupní úvěrové). ▪ Rozdíl mezi inflací, deflací a desinflací. ▪ Daňové pojmy a funkce daní. ▪ Důvod existence DPH a jeho vliv na cenu kupovaného zboží. ▪ Mechanismus výpočtu DPH 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Úrokové sazby z pohledu banky. ▪ Úrokové sazby z pohledu finanční matematiky. ▪ Délka časového období (p. a., p. s., p. q., p. m., p. d.). ▪ Pojem diskont. ▪ Jednotlivé druhy bankovních úvěrů. ▪ Průběh poskytnutí a čerpání úvěru. ▪ Zajištění úvěru. ▪ Seznámení s podmínkami závazkových vztahů. ▪ Pasivní obchody.

Zdroj vlastní

To, co by si žáci měli do praktického života odnést, je individuální **odpovědnost** za svá rozhodnutí, sledovat svou finanční situaci (než si něco koupí, pečlivě zvažovat, jestli si to může dovolit), zvýšenou motivaci hledat zaměstnání a uplatnění na pracovním trhu a platit své účty včas.

Hypotéza H1: *Současná výuka finanční gramotnosti je nedostačující, žáci se v problematice neorientují, a proto je nutné zavádět samostatný předmět či sérii seminářů,* se potvrdila. Z rozhovorů s pedagogy dotazovaných škol je studijních materiálů, příruček, on-line projektů a odborných publikací nepřehledné množství, avšak největší problém je v časové dotaci výuky a vytíženosti pedagoga.

Finanční svět je velmi dynamický a informace se rychle mění. Pedagog, který ve škole zaštiťuje výuku finanční gramotnosti, musí velmi často aktualizovat vzdělávací obsah (změny zákonů, výše daní, výhodnost finančních produktů atd.), a to i na úkor svého volného času (zejména na školách, které nejsou ekonomicky zaměřené). Musí ho naučit finančně myslet a poznatky aplikovat ve svém životě.

Z tohoto důvodu se přikláním k řešení zavedení speciálních seminářů finanční gramotnosti, kde by se žák prakticky finančně vzdělával, naučil se rozhodovat odpovědně, hospodárně, byl by poučen o následcích zadlužování, uměl by poznat nekalé a podvodné jednání a uměl se vyhýbat rizikům a obtížně řešitelným situacím. Tyto semináře již pro veřejnost pořádá řada finančních institucí. Samozřejmě z důvodu metodologického doporučení nepropagovat konkrétní produkty, služby a instituce²⁷, bych se zaměřila na možnost podpory tohoto vzdělávání formou projektů financovaných prostřednictvím zdrojů ze státního rozpočtu ČR a Evropského sociálního fondu. Konkrétní programy, projekty a aktivity v oblasti finančního vzdělávání realizují nejen orgány veřejné správy, ale také spotřebitelská sdružení, neziskové organizace a subjekty finančního trhu a jejich profesní sdružení, přičemž na většině projektů se podílí odborně či finančně několik subjektů.²⁸

Platnost **Hypotézy H2**: *Žákům gymnázií je zabezpečeno stejné vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti, jako u žáků středních odborných škol s výukou ekonomických předmětů* můžeme potvrdit. Celkové znalosti dotazovaných z gymnázií i SOŠ jsou málo nad polovinou. Z hlediska problematiky finanční gramotnosti by mezi těmito skupinami nemělo být rozdílu. Standard je stejný pro obě skupiny. Shodná ovšem není hodinová dotace relevantních předmětů. Ve výhodě jsou střední školy s výukou ekonomických předmětů, i když dotazníkové šetření ukázalo, že žáci gymnázií si zase lépe poradili s matematickými úlohami.

---

²⁷HESOVÁ, Alena. Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti. *Metodický portál* [online], 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/14431/metodicka-doporuceni-pro-vyuku-financni-gramotnosti.html/>>.

²⁸MFČR [online]. *Kontakty na vybrané subjekty a projekty, které se věnují zvýšení úrovně finanční gramotnosti v České republice*, 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Kontakty_Vybrane_FV_aktivity_2012.pdf>.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit připravenost plnoletých žáků vybraných středních škol v Olomouckém kraji na rozhodování v praktických životních situacích. Na základě hlavního cíle vyvstaly další důležité otázky, a to:

- Je současná výuka FG nedostačující, žáci se v problematice neorientují a je nutné zavádět samostatný předmět/ série seminářů?
- Je žákům gymnázií zabezpečeno stejné vzdělávání v oblasti FG jako žákům středních odborných škol s výukou ekonomických předmětů?

Odpověď na otázky jsem hledala formou dotazníkového šetření, které se týkalo 301 respondentů. Bakalářská práce se skládá ze dvou částí: praktické a teoretické.

Teoretická část práce je rozdělena do 3 kapitol a věnuji se v ní vymezení a významu finanční gramotnosti, měření FG obyvatel ČR a na závěr popisuje proces zavedení FG do výuky na střední škole. V praktické části se věnuji výzkumnému šetření realizovanému na středních školách v Olomouckém kraji. Celkem se výzkumu účastnilo 5 středních škol.

Výsledky výzkumu poukázaly na potřebu osvěty v oblasti praktické aplikace znalostí FG mezi žáky, zejména v okruzích PENÍZE a FINANČNÍ PRODUKTY. Právě neznalost těchto okruhů zvyšuje pravděpodobnost dluhových pastí a možnost stát se obětí podvodného či nekalého jednání.

Největším problémem ve výuce FG je z pohledu pedagogů časová dotace výuky a vytíženost samotného pedagoga. Jedním z řešení je zavedení speciálních seminářů, kde by vyučovali specialisté s praktickými znalostmi z oblasti FG. Znalosti gymnazistů a žáků SOŠ jsou téměř na stejné nízké úrovni. Zatímco žáci SOŠ se dovedou lépe orientovat v teorii FG, žáci gymnázií jsou lepší v řešení matematických příkladů FG.

Do praktického života by si měli žáci ze středoškolského vzdělávání odnést **INDIVIDUÁLNÍ ODPOVĚDNOST ZA SVÁ ROZHODNUTÍ.**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BALABÁN, Zdeněk. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. 416 s. ISBN 978-80-254-4207-4.
- [2] BRABEC, Jiří. *Finanční gramotnost: srozumitelně a bez překážek*. Plzeň: ABC Finančního vzdělávání 2011. 90 s. ISBN 978-80-905057-044.
- [3] CÁBOVÁ, Marcela. *K finančnímu vzdělávání na 1. stupni ZŠ: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra občanské výchovy, 2012. 131 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Radim Štěrba, Dis.
- [4] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [5] *Improving financial literacy : analysis of issues and policies*. Paris: OECD, 2005, 16 s. ISBN 9264012567.
- [6] KAMBERG, Mary-Lane. *Frequently Asked Questions About Financial Literacy*. New York: Rosen Publishing, 2011. 64 s. ISBN 978-1-4488-1327-8.
- [7] KIYOSAKI, Robert T. *Bohatý táta, chudý táta: co bohatí učí svoje děti a chudí a střední vrstvy ne*. Praha: Pragma, 2001. 214 s. ISBN 80-7205-822-3.
- [8] KLÍNSKÝ, Petr a kol. *Finanční gramotnost, obsah a příklady z praxe škol*. 1. vyd. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. 96 s. ISBN 978-80-87063-26-2.
- [9] KLÍNSKÝ, Petr. *Finanční gramotnost: úlohy a metodika*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. 105 s. ISBN 978-80-87063-26-2
- [10] KOLMANOVÁ, Hana. *Cesta k finanční prosperitě: příručka budoucího milionáře*. Praha: Profess Consulting, 2005. 104 s. ISBN: 80-7259-023-5.
- [11] LANIADO, Nessia. *Děti a peníze*. Praha: Portál, 2002. 118 s. ISBN 80-7178-671-3.
- [12] LOKAJ, Aleš. *Etika finanční gramotnosti*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2012. 60 s. ISBN 978-80-7464-138-1.
- [13] MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

- [14] *Národní strategie finančního vzdělávání*. 2010. 27 s. [cit. 2013-03-26]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_v_zdelavani_MF2010.pdf> .
- [15] NOVESKÝ, Ivan. *Slabikář finanční gramotnosti*. Praha: COFET, a.s., 2009. 448 s. ISBN 80-254-4207-4.
- [16] PECINA, Pavel, ZORMANOVÁ, Lucie. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: PdF MU, 2009. 148 s. ISBN 978-80-210-4834-8.
- [17] PRŮCHA, Jan, WALTAROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008. 395 s. ISBN 978-80-7367-416-8.
- [18] RABUŠICOVÁ, Milada. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno MU FF: Gogertowen, 2002. 199 s. ISBN 80-210-2858-0.
- [19] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 91s. ISBN 80-87000-02-1.
- [20] RATKOUSKÁ GRMELOVÁ, Eva. *Finanční gramotnost: analýza zapracování finanční gramotnosti do ŠVP středních odborných škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2010. 35 s. ISBN 978-80-87063-32-3.
- [21] STRAKOVÁ, Jana. *Vědomosti a dovednosti pro život*. Praha: ÚIV, 2002. 111 s. ISBN 80-211-0411-2.
- [22] SYROVÝ, Petr, NOVOTNÝ, Martin. *Osobní a rodinné finance*. Praha: Grada, 2003. 176 s. ISBN 80-247-0478-1.
- [23] SYROVÝ, Petr. *Investování pro začátečníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 105 s. ISBN 80-247-1366-7.
- [24] *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. MFČR [online]. 2007 [2013-03-26], 16 s. Finanční trh. Finanční vzdělávání. Finanční vzdělávání na školách. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SBFG_25_326-07_.pdf>.
- [25] ŠLAPÁK, Milan. *Finanční příprava na život v důchodu: informovanost, postoje a hodnoty*. Praha: VÚPSV, 2010. 89 s. ISBN 978-80-7416-074-5.
- [26] *Učitelské noviny* [online]. LICHTENBERGOVÁ, Kateřina; FRINTOVÁ, Martina. Pro je důležité učit finanční gramotnost. [cit. 2013-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.ucitelske-listy.cz/2013/02/katerina-lichtenberkova-martina.html>> .

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
FG	Finanční gramotnost
FV	Finanční vzdělávání
MFČR	Ministerstvo finanční České republiky
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP GSP	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou
RVP SOV	Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
SOŠ	Střední odborná škola
SŠ	Střední škola
ŠVP	Školský vzdělávací program

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1</i> Otázka č. 21: Kolik Kč zaplatíme při nákupu 1 GBP?.....	26
<i>Graf 2</i> Otázka č. 3: Pokud koruna vůči euru posiluje.	26
<i>Graf 3</i> Otázka č. 21: Chcete si koupit mobilní telefon.....	27
<i>Graf 4</i> Otázka č. 14: Nakupujete-li v supermarketu	28
<i>Graf 5</i> Otázka č. 10: Roční inflace 3 %.....	28
<i>Graf 6</i> Otázka č. 16A: Novákovi měli v lednu 2012 rodinný rozpočet.	29
<i>Graf 7</i> Otázka č. 16B: Určení fixního výdaje v rodinném rozpočtu.	30
<i>Graf 8</i> Otázka č. 22: Vedou si vaši rodiče rozpočet?	30
<i>Graf 9</i> Otázka č. 7: Zajištění úvěru ze stavebního spoření.....	31
<i>Graf 10</i> Otázka č. 18: Víte, kolik vlastních peněz máte k dispozici?	32
<i>Graf 11</i> Otázka č. 5: Platba telefonu přes bankovní účet.....	33
<i>Graf 12</i> Otázka č. 17: V čem je hlavní výhoda nákupu automobilu na úvěr	34
<i>Graf 13</i> Otázka č. 2: Která z úrokových sazeb je výhodnější, půjčíte-li si 100 000 Kč.....	34
<i>Graf 14</i> Otázka č. 15: Co je to konsolidace dluhů.....	35
<i>Graf 15</i> Otázka č. 9: Co umožňuje debetní karta.	36
<i>Graf 16</i> Otázka č. 12: Každý měsíc ušetříte 600 Kč. Za 8 měsíců chcete jet s partou	37
<i>Graf 17</i> Otázka č. 12: Zapůjčili jste si v bance na dobu jednoho roku 75 000 Kč.....	37
<i>Graf 18</i> Otázka č. 4: Co je to RPSN.	38
<i>Graf 19</i> Otázka č. 11: Čím vyšší je RPSN, tím je úvěr.	38
<i>Graf 20</i> Otázka č. 6: Jaké je pojištění ze zákona.....	39
<i>Graf 21</i> Otázka č. 19: Přečtete si, co podepisujete.	40
<i>Graf 22</i> Otázka č. 8: Pokud je třeba, aby byla při užívání výrobku	40
<i>Graf 23</i> Procentuální vyjádření správností odpovědí v dotazníku.	41
<i>Graf 24</i> Procento správných odpovědí všech respondentů.	41

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kategorie oborů vzdělání: Střední škola zemědělská Přerov	18
Tabulka 3 Kategorie oborů vzdělání: Obchodní akademie Olomouc.....	18
Tabulka 4 Kategorie oborů vzdělání: Gymnázium Lipník nad Bečvou	19
Tabulka 5 Střední zemědělská škola v Přerově	23
Tabulka 6 Gymnázium Lipník nad Bečvou	24
Tabulka 7 Střední škola polygrafická v Olomouci	24
Tabulka 8 Obchodní akademie Olomouc	24
Tabulka 9 Gymnázium Čajkovského v Olomouci.....	25

SEZNAM PŘÍLOH

P I Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

P II Dotazník

PŘÍLOHA P I: STANDARD FINANČNÍ GRAMOTNOSTI PRO STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Peníze	
Obsah	Výsledky
- placení (v tuzemské i zahraniční měně)	- používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovní lístku
- tvorba ceny	- stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH - vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období... - rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- inflace	- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit
Hospodaření domácností	
Obsah	Výsledky
- rozpočet domácnosti	- rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti - navrhne jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti
Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
- přebytek finančních prostředků	- navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...) - vybere nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
- nedostatek finančních prostředků	- vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu - posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení - vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
- pojištění	- vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby
Práva spotřebitele	
Obsah	Výsledky
- předpisy na ochranu spotřebitele	- na příkladu vysvětlí jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
- obsah smluv	- na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

1. Věk:

2. Která z úrokových sazeb je výhodnější, půjčíte-li si 100 000 Kč?

- a) 12 % p. a.
- b) 3 % p. m.
- c) 4 % p. q.
- d) Nevím

3. Pokud koruna vůči euru posiluje, znamená to, že:

- a) Nákup eura ve směnárně se zdraží.
- b) Nákup eura ve směnárně se zlevní.
- c) Na kurz eura to nebude mít vliv.
- d) Nevím

4. Co je to RPSN?

- a) Roční procentní sazba nákladů
- b) Průměrná roční úroková sazba
- c) Celkové náklady na půjčku
- d) Nevím

5. Každý měsíc protелефонujete jinou částku. Chcete platit účet za mobilní telefon přes bankovní účet. Aby si operátor mohl z vašeho bankovního účtu danou částku každý měsíc vzít, je nutné dát bance:

- a) Příkaz k úhradě
- b) Souhlas k inkasu
- c) Příkaz k převodu
- d) Nevím

6. Jaké je pojištění ze zákona?

- a) Povinné ručení za provoz vozidla
- b) Havarijní pojištění vozidla
- c) Nevím

7. Zajištění úvěru ze stavebního spoření ve výši 2 500 000 Kč může být poskytnuto:

- a) Dostatečnou bonitou žadatele zajištěnou na základě jím poskytnutých údajů
- b) Ručitelem, zástavou nemovitostí, zástavou finančních pohledávek
- c) Čestným prohlášením žadatele o úvěr o výši jeho pravidelného příjmu
- d) Nepožaduje se žádné zajištění
- e) Nevím

8. Pokud je třeba, aby byla při užívání výrobku dodržována zvláštní pravidla:

- a) Je kupující povinen se s nimi seznámit na internetu
- b) Je prodávající povinen kupujícího s nimi seznámit (předvést výrobek, zacházet s ním)
- c) Je kupující povinen si při koupi prostudovat návod
- d) Nevím

9. Debetní karta umožňuje:

- a) Platit a vybírat hotovost bez omezení i nad výši zůstatku na bankovním účtu
- b) Platit a vybírat do výše zůstatku na bankovním účtu
- c) Pouze vybírat hotovost z automatu
- d) Nevím

10. Roční inflace 3 % znamená, že u vašich úspor na spořicí účtu, které jsou úročeny 0,19 % p.a.:

- a) Došlo během tohoto roku k reálnému zhodnocení 3,19 %
- b) Došlo během tohoto roku ke ztrátě reálné hodnoty ve výši 2,81 % p.a.
- c) Reálná hodnota vašich úspor se nezměnila
- d) Nevím

11. Čím vyšší je RPSN, tím je úvěr:

- a) Levnější
- b) Dražší
- c) Nemá na úvěr vliv
- d) Nevím

12. Každý měsíc ušetříte 600 Kč. Za 8 měsíců chcete jet s partou kamarádů k moři. Veškeré náklady však činí 7 500 Kč. Jak situaci vyřešíte?

- a) Půjčíte si
- b) Snížíte měsíční výdaje o 400 Kč
- c) Na dovolenou nepojedete

13. Zapůjčili jste si v bance na dobu jednoho roku 75 000,- Kč při roční úrokové sazbě 10 %. Při splácení úvěru celkem bance zaplatíte:

- a) 82 500 Kč
- b) 79 000 Kč
- c) 100 000 Kč
- d) Nevím, jak úrok spočítat

14. Nakupujete-li v supermarketu, jak budou u zboží uvedeny prodejní ceny:

- a) Bez DPH, cena s DPH je uvedena drobným písmem.
- b) S DPH nebo bez DPH, musí to být zřetelně vyznačeno
- c) Včetně DPH, pro srovnání musí být uvedena i jednotková cena (za 100 g, za 1 litr, apod.)
- d) Nevšímám si, co je uvedeno na cenovkách

15. Co je to konsolidace dluhů?

- a) Převod dluhů do Konsolidační Agentury a následné splacení ze státního rozpočtu.
- b) Sloučení více nesplacených dluhů do jednoho s cílem snížit finanční zátěž
- c) Osobní bankrot a následné oddlužení podle insolvenčního zákona.
- d) Nevím

16. Novákovi měli v lednu 2012 tyto příjmy a výdaje: maminka obdržela čistou mzdu 16 000 Kč a tatínek 26 000 Kč. V lednu 2012 měli tyto výdaje:

Nájem a inkaso	8 500 Kč + 2 500 Kč
Splátka hypotéky za byt.....	6 000 Kč
Potraviny a oblečení	6 000 Kč
Pojistné	2 000 Kč
Ostatní výdaje	4 000 Kč
Rozbitá pračka - pořízení nové	13 000 Kč

16A) Novákovi měli v lednu 2012 rodinný rozpočet

- a) Vyrovnaný
- b) Deficitní
- c) Přebytkový
- d) Nevím, jak rozpočet spočítat

16B) Které výdaje z výše uvedených jsou fixní?

- a) Potraviny a oblečení
- b) Pořízení nové pračky
- c) Nájem
- d) Žádné z uvedených

17. V čem je hlavní výhoda nákupu automobilu na úvěr oproti finančnímu leasingu:

- a) Úvěr je výrazně levnější
- b) Úroky z úvěru se dají odečíst z daní oproti leasingu
- c) Při využití úvěru se ihned stáváme majitelem vozidla, zatímco u leasingu až po splacení
- d) Žádná výhoda není
- e) Nevím, pojem leasing neznám

18. Víte, kolik máte vlastních peněz k dispozici?

- a) Ano, vím
- b) Nevím
- c) Nemám vlastní peníze

19. Přečtete si, co podepisujete?

- a) Ano a na nejasnosti se zeptám
- b) Ne, věřím, že je vše v pořádku

20. Chcete si koupit mobilní telefon. Zjistíte si, že daný typ telefonu si můžete koupit v Prostějově za 8 000 Kč i s DPH. Musíte tam jet vlakem, zpáteční jízdenka vás bude stát 80 Kč. Také je možné si koupit telefon na internetu, kde stojí 6 800 Kč bez DPH, poštovné a balné stojí 160 Kč. Která z možností je nejvýhodnější a o kolik Kč je daná varianta levnější, než druhá?

- a) internet
- b) obchod v Prostějově

Kolik vámi vybranou variantou ušetříte? _____ Kč

Tabulka k úkolu č. 21

Země	Jednotka	Měna	Změna [%]	Devizy			Valuty			ČNB
				Nákup	Prodej	Střed	Nákup	Prodej	Střed	Střed
Austrálie	1	AUD	0,15 ↑	19,410	20,122	19,766	19,270	20,260	19,766	19,776
Bulharsko	1	BGN	-0,25 ↓	12,325	12,777	12,551	-	-	-	12,558
Kanada	1	CAD	-0,69 ↓	18,583	19,264	18,924	18,450	19,400	18,924	18,948
Švýcarsko	1	CHF	-0,04 ↓	19,955	20,686	20,321	19,810	20,830	20,321	20,303
Dánsko	1	DKK	-0,27 ↓	3,241	3,360	3,301	3,220	3,380	3,301	3,303
EU	1	EUR	-0,28 ↓	24,098	24,982	24,540	23,930	25,150	24,540	24,560
Velká Británie	1	GBP	-0,60 ↓	28,884	29,943	29,413	28,680	30,150	29,413	29,470

21. Chcete jet na poznávací zájezd do Londýna a potřebujete směnit 1000 GBP. V komerční bance je aktuální kurzovní lístek uvedený výše. Kolik Kč zaplatíte za jednotku této měny?

- a) 29,943 Kč
- b) 29,470 Kč
- c) 30,150 Kč
- d) Nevím

22. Vedou si vaši rodiče rozpočet?

- a) Máme tolik finančních prostředků, že to není třeba
- b) Ano, je to důležité
- c) Ne, je to zbytečné
- d) Ne, rodiče neví, jak rozpočet sestavit

Děkuji za vyplnění 😊